

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
ЩОРІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ**

**20-22 квітня 2022 року,
м. Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2022**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ ЩОРІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

**20-22 квітня 2022 року,
М.Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2022**

УДК 657-024.11:658.1

О-16

Друкується за рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол №9 від 23.05.2022р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шебанін В.С., д-р техн. наук, професор, академік НААН, редактор МНАУ; **Новіков О.Є.**, д-р екон. наук, професор, проректор з наукової роботи МНАУ; **Вишневська О.М.**, д-р екон. наук, професор, декан обліково-фінансового факультету МНАУ; **Волосюк Ю.В.**, канд. техн. наук, доцент, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій МНАУ; **Дубініна М.В.**, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування МНАУ; **Потриваєва Н.В.**, д-р екон. наук, професор, завідувач науково-дослідним відділом МНАУ; **Сіренко Н.М.**, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування МНАУ; **Довгаль О.В.**, д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри економічної теорії і суспільних наук МНАУ; **Шарата Н.Г.**, доктор педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення кваліфікації МНАУ.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування наукових ідей.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2022

**СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**СЕКЦІЯ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АУДИТ ТА АНАЛІЗ: СУЧАСНІ
КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ»**

**ПРІОРИТЕТИ ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ —
РОЗВИТОК МЕДІАОСВІТИ**

*Вишневська О.М., доктор економічних наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-1996-4590*

Анотація. Автором обумовлено необхідність використання кращих практик у сфері медіаосвіти та поширення знань та вмінь з метою розвитку логічних та аналітичних здібностей. Інформаційне середовище здійснює суттєвий вплив на свідомість кожної особистості і потребує набуття відповідних знань та вмінь з метою адаптації до інформаційного простору. Подібні механізми поширення сфери медіаосвіти направлені на підвищення рівня інформаційної грамотності та результативної взаємодії, що підтверджується досвідом США та Канади. Результатом є вміння адекватно використовувати інформацію та критично сприймати інформаційні повідомлення.

Ключові слова: адаптація, аналітичне мислення, глобалізація, загальні компетентності, інформаційне середовище, логічне мислення, медіаосвіта, механізми взаємодії, освіта дорослих, освітнє середовище, партнерство, соціалізація, університетська освіта.

PRIORITIES OF EDUCATIONAL ACTIVITIES - DEVELOPMENT OF MEDIA EDUCATION

Abstract. The author emphasize the need to use best practices in the field of media education and dissemination of knowledge and skills in order to develop logical and analytical skills. It is stipulated that the information environment has a significant impact on the consciousness of each individual and requires the acquisition of relevant knowledge and skills in order to adapt to the information space. Such mechanisms for the dissemination of media education are aimed at increasing the level of information literacy and effective interaction, as evidenced by the experience of the United States and Canada. The result is the ability to adequately use information and critically perceive information messages.

Key words: adaptation, analytical thinking, globalization, general competencies, information environment, logical thinking, media education, mechanisms of interaction, adult education, educational environment, partnership, socialization, university education.

Сучасне освітнє середовище орієнтоване на глобалізаційні процеси, які мають тісний зв'язок із процесами управління інформацією. Медіасередовище є актуальною сферою дослідження у контексті суспільного значення та сфери поширення знань, вмінь та отримання необхідних компетенцій. Можливості адаптації освітнього середовища до глобальних змін та процесів, інтереси та потреби особистості, визначають основні пріоритети та можливості взаємодії між учасниками. Орієнтація освітнього середовища на потреби особистості дозволяє забезпечити набуття ними необхідних знань та вмінь, забезпечує мотивацію до подальшого навчання, навчання протягом усього життя, соціалізацію та адаптацію до змін. Пріоритетними напрямками, які можуть бути використані і у сфері освіти дорослих, є забезпечення спроможності особистості навчатися та мотивація до навчання. Актуальність процесу соціалізації особистості визначається особливостями суспільства та

індивідуальними потребами. Зміни у суспільстві трансформують критерії, норми життя, умови її творчої самореалізації, мотивації до навчання, саморозвитку. Процес соціалізації має тісний зв'язок із етапами та особливостями становлення особистості як члена суспільства. Процес соціалізації пов'язаний із системою інформаційних обмінів між членами суспільства. Поширення європейського досвіду у освітньому середовищі щодо навчання протягом усього життя визначається як краща практика та рекомендується до використання через взаємодію із освітніми центрами, у сфері університетської освіти.

Розвиток суспільних навичок особистості через загальні навчальні компетентності узгоджується із Концепцією інформаційної безпеки України, яка спрямована на створення передумов щодо розвитку такого потенціалу інформаційної сфери, за якого забезпечується її розвиток, а зовнішні негативні впливи не створюють небезпек національній безпеці, забезпечує сталість розвитку без негативного впливу сторонніх суб'єктів. Реалізація на практиці такого підходу до інформаційної безпеки держави здійснюється за участі внутрішніх суб'єктів інформаційних відносин та за умов ефективної взаємодії держави з громадянським суспільством, приватним сектором та окремими громадянами в інтересах ефективного розвитку інформаційної сфери і спільного захисту такого розвитку від зовнішніх загроз [4].

Поширюється реалізація проєктів, у тому числі у напрямку медіаосвіти та медіаграмотності. Один із напрямів поширення знань реалізується за підтримки проєкту USAID «Медійна програма в Україні» [6]. Участь у спільних проєктах дозволяє поширювати кращі практики взаємодії між учасниками освітнього процесу у освітній сфері з орієнтацією на сучасні потреби розширення загальних навчальних компетентностей та потреб особистості. З огляду на актуальність глобальних тенденцій у формуванні освітнього середовища запроваджено Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні (далі за текстом — Концепція) [8]. Концепція сприяє побудові інформаційного суспільства та базується на вивченні стану медіакультури населення та міжнародному досвіді організації медіаосвіти. Основні положення Концепції відповідають завданням, які сформульовано Паризькою програмою-рекомендацією з медіаосвіти ЮНЕСКО (2007 рік), резолюцією Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації (2008 рік), Декларацією ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності (2011 рік), Паризькою декларацією ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності в цифрову епоху (2014 рік).

Сучасні глобалізаційні тенденції орієнтовані на можливості розвитку актуальних напрямів освіти, у тому числі медіаосвіти дорослих, яка орієнтована на використання інформаційно-комунікаційних технологій та забезпечує можливості до соціалізації старшого покоління. Пріоритети розвитку медіаосвіти ґрунтуються на її завданнях, які полягають у сприянні до адаптації особистості у інформаційному середовищі. Саме тому пріоритетні формування освітнього середовища з огляду на глобалізаційні процеси та потреби особистості повинні включати можливості використання сукупності знань та вмінь, компетентностей, які направлені на формування медіаімунітету

особистості, що дозволить протистояти агресивному інформаційному середовищу та забезпечить психологічний захист під час ознайомлення із різними інформаційними джерелами. Медіаімунітет дозволяє сформуванню ті підходи, які дозволять сформуванню необхідну обізнаність та захист від інформаційних загроз та управління свідомістю.

Сучасні тенденції та пріоритети у розвитку освітнього середовища орієнтовані на глобалізаційні процеси, що доводить досвід держав світу та оцінки міжнародних експертів, у тому числі Всесвітнього Економічного Форуму. Реалізація підходів у розвитку освіти дорослих обумовлена потребою розвитку відповідальності, критичного мислення, взаємної довіри між членами суспільства, здатності домовлятися, розвитку суспільно-політичної та ідеологічної грамотності, юридичної та цифрової грамотності.

Адаптація глобального суспільства до змін має суттєвий вплив освітніх процесів, як формальних, так і неформальних, так як виступає фундаментальним базисом у розвитку суспільства та освіченості населення. Зацікавленість у навчанні має суттєвий вплив від психологічних та фізіологічних етапів розвитку особистості, а формування індивідуальних освітніх траєкторій є вимушеною необхідністю не лише у професійній підготовці фахівця, а й його психологічній підтримці з огляду на індивідуальні інтереси та потреби. Інфраструктура усієї системи надання різних видів освітніх послуг повинна ґрунтуватися на особливостях розвитку психолого-фізіологічної природи особистості. Саме тому сучасний європейський освітній простір зорієнтований на навчання протягом усього життя.

Активно запроваджуються освітні програми та реалізуються спільні освітні проекти у напрямку формування професійних та суспільних знань, вмінь та навичок, загальних навчальних компетентностей з урахуванням тенденцій у розвитку інформаційних технологій, використання штучного інтелекту, процесу цифровізації та поширення сфери медіапродуктів. Інформаційне середовище здійснює суттєвий вплив на свідомість кожної особистості і потребує набуття відповідних знань та вмінь з метою адаптації, соціалізації. Подібні механізми поширення сфери медіаосвіти направлені на підвищення рівня інформаційної грамотності та результативної взаємодії між учасниками освітнього процесу. Результатом навчання є отримані вміня та загальні навчальні компетентності, які направлені на постійне самовдосконалення та саморозвиток з огляду на потреби та інтереси. Практичне запровадження механізмів взаємодії у освітній сфері потребує врегулювання інтересів усіх учасників, взаємоузгодженості дій, рівнів відповідальності, функціоналу, практичних можливостей освітніх закладів.

Використання кращих практик взаємодії між учасниками освітнього процесу та результативне партнерство дозволить сприяти розвитку окремих напрямів, у тому числі медіаосвіти, для потреб особистості та інтересів суспільства. Важливою складовою розвитку сучасного суспільства є забезпечення можливостей до соціалізації кожної особистості, створення передумов до навчання та мотивації до участі у освітніх проектах, які надають можливість отримати необхідні загальні навчальні компетентності з огляду на

пріоритети розвитку глобального світу. Актуальність поширення сучасних механізмів взаємодії у освітній сфері підтверджує досвід держав світу та практичні результати використання кращих практик запровадження освітніх програм, які зорієнтовані на соціалізацію особистості у глобальному світі.

Глобалізаційні процеси спонукають до адаптації освітнього середовища та орієнтовані на забезпечення можливостей оцінки, узагальнення інформації для потреб суспільства та особистісних потреб. Можливості практичного запровадження поставлених завдань можуть бути реалізовані через розвиток освіти дорослих, що підтверджується досвідом європейських держав.

Література:

1. Проект Закону України «Про освіту дорослих». МОН пропонує для громадського обговорення проект Закону України «Про освіту дорослих» <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-zakonu-ukrayini-pro-osvitu-doroslih> (дата звернення 20.03.2022).
2. Власов В. І. Глобалістика: історія, теорія : монографія / наук.ред.акад. НААН України О.Г. Білорус і чл.-кор. НААН України В.А.Вергунов. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2012. 856 с.
3. Медіаосвіта у США і Канаді: теорія і практика : монографія / Г. Головченко та науковою редакцією Н.Г. Ничкало. — Київ; Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2020. 464 с.
4. Концепція інформаційної безпеки України. <https://ips.ligazakon.net/document/NT1607> (дата звернення 20.03.2022).
5. Проекти. Інститут екології масової інформації. <https://institutes.lnu.edu.ua/mediaeco/research/projects/> (дата звернення 17.02.2022).
6. Портал «Медіаосвіта і медіаграмотність» <https://medialiteracy.org.ua/> (дата звернення 20.02.2022).
7. Інститут інформаційних технологій і засобів навчання. <https://iitlt.gov.ua/> (дата звернення 20.03.2022).
8. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Постанова Президії Національної академії педагогічних наук України. <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/> (дата звернення 15.03.2022).
9. Індивідуальна освітня траєкторія. <https://osvitoria.media/experience/individualna-osvitnya-trayektoriya-shho-tse-ta-navishho/> (дата звернення 15.03.2022).

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Потриваєва Н.В., д-р екон. наук, професор,

Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, Україна

Анотація. Висвітлено основні зміни у вітчизняному законодавстві щодо обліку сільськогосподарських земель в умовах воєнного стану.

Ключові слова: сільськогосподарські землі, воєнний стан, оренда землі, виробництво продукції.

Порядок регулювання земельних відносин в умовах миру, коли процедури надання земельних ділянок тривають місяцями, в умовах воєнного стану

засвідчують свою неієдздатність та непристосованість до нових реалій. Тому вирішення багатьох завдань функціонування економіки України у воєнний період, в тому числі ведення сільського господарства, прямо залежать від швидкості прийняття управлінських рішень щодо надання земельних ділянок відповідного цільового призначення, проведення землеустрою та реєстрації прав на землю.

Верховна Рада України 24 березня ухвалила Закон України № 2145 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану», який націлений на найскоріше залучення сільськогосподарських земель країни у виробництво сільськогосподарської продукції в умовах воєнного стану. Фактично весь спектр змін стосується регулювання орендних відносин у сфері земельного права, та поширюється в основному на чотири типи ймовірних договірних відносин:

- договори оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту, строк користування земельними ділянками щодо яких закінчився після введення воєнного стану;
- передача в оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності;
- передача в оренду земельних ділянок землекористувачами, які використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності на праві постійного користування;
- передача в оренду земельних ділянок орендарями та суборендарями.

Вважаємо за доцільне зауважити на тому, що із ухваленням зазначеного законодавчого акту у вітчизняне законодавство запроваджено деякі правові механізми, які на перше місце ставлять інтерес суспільства у забезпеченні невідкладного використання наявних сільськогосподарських земель для виробництва продовольства. Слід зазначити, що інтереси і бажання власників і користувачів земельних ділянок у окремих випадках можуть не враховуватися. Зокрема, законодавчим актом передбачено:

– поновлення на один рік без волевиявлення сторін відповідних договорів і без внесення відомостей про поновлення договору у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно договорів оренди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту, строк користування земельними ділянками щодо яких закінчився після введення воєнного стану щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

– встановлення таких умов договорів оренди земельних ділянок державної, комунальної власності, невитребуваних, нерозподілених земельних ділянок, що передаються в оренду для ведення товарного с/г виробництва в умовах воєнного стану:

- 1) строк оренди не може перевищувати до 1-го року;
- 2) розмір орендної плати не може перевищувати 8% нормативної грошової оцінки земельних ділянок, а для визначення розміру орендної плати

застосовуватиметься середня нормативна грошова оцінка одиниці площі ріллі по області;

3) встановлення жорстких обмежень щодо використання земельних ділянок с/г призначення орендарями, в т.ч. із заборонаю змінювати склад угідь, передавати ділянки в суборенду, змінювати цільове призначення земельної ділянки, здійснення будівництва тощо.

4) договори оренди землі укладаються лише в електронній формі та без проведення земельних торгів;

5) такий однорічний договір оренди землі не можна буде поновлювати, укладати на новий строк і він припинятиметься зі спливом терміну, на який він був укладений.

Законом також встановлено, що в умовах обмеженого функціонування та/або недоступності Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно формування земельних ділянок з метою передачі їх в оренду здійснюватиметься без внесення відомостей про них до Державного земельного кадастру та без присвоєння їй кадастрового номеру на підставі технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель, що буде додатком до договору оренди землі. Право оренди земельної ділянки с/г призначення не підлягатиме державній реєстрації. Договори оренди землі реєструватимуться районними військовими адміністраціями у Книзі реєстрації, що ведеться у паперовій та електронній формі, а примірник договору оренди землі передаватиметься електронною поштою центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

Законом з метою уникнення зловживань на час воєнного періоду забороняються:

- безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність; формування земельних ділянок (крім тих, що передаються в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва);

- земельні торги щодо прав оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок державної, комунальної власності с/г призначення. При цьому земельні ділянки державної, комунальної власності с/г призначення, права оренди, емфітевзису щодо яких були виставлені на земельні торги, але переможець у яких не визначений, підлягають передачі в оренду органами місцевого самоврядування.

Земельні торги щодо набуття права оренди земельних ділянок державної, комунальної власності, які не є завершеними, вважатимуться скасованими. Оголошення нових земельних торгів щодо таких земельних ділянок забороняється.

Законом для попередження негативних наслідків змін у забезпеченні аграрної сфери трудовими ресурсами, зокрема, внаслідок мобілізації, внутрішнього переміщення громадян України та їх виїзду за кордон тощо, передбачається надати можливість користувачам земель с/г призначення тимчасово строком до одного року передавати свої права землекористування іншим аграрним виробникам, які забезпечені необхідними матеріально-технічними, фінансовими та трудовими ресурсами.

Отже, окреслені законодавчі зміни у земельному законодавстві покликані забезпечити стале та безперебійне виробництво сільськогосподарської продукції, яке надзвичайно важливе у воєнний час.

УДК 342.9

ЕЛЕКТРОННЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ ЙОГО СВОЄЧАСНОЇ СПЛАТИ

*Лагодієнко Н. В., доктор економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Передумовами для впровадження системи електронного адміністрування ПДВ стали недоліки існуючої системи оподаткування, до яких належить можливість недобросовісних платників уникати податкових зобов'язань та безпідставно отримувати відшкодування ПДВ із бюджету через так звані податкові ями, недосконала система адміністрування ПДВ, а також ринок податкових мінімізаторів, що створює нерівні умови діяльності законослухняних платників податків, оскільки саме на них лягає найбільше податкове навантаження.

Саме для ліквідації податкових ям було запропоновано впровадження системи електронного адміністрування, яка дозволить виключити формування фіктивного кредиту та отримання неправомірного відшкодування ПДВ із бюджету, що тягне за собою підвищення рівня надходжень ПДВ до бюджету. Це надзвичайно важливо, оскільки ПДВ є основним податком на формування Державного бюджету України, його частка серед податкових надходжень становить 40%.

Система електронного адміністрування ПДВ (далі СЕА ПДВ), організована на центральному рівні ДФС, забезпечує автоматичний облік у розрізі платників податку:

сум податку, що містяться у виданих та отриманих податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі - ЄРПН), та розрахунках коригування до них;

сум податку, сплачених платниками при ввезенні товарів на митну територію України; сум поповнення та залишку коштів на рахунках у системі електронного адміністрування ПДВ;

суми податку, на яку платники мають право зареєструвати податкові накладні в ЄРПН [1].

Водночас СЕА ПДВ не внесла кардинальних змін до загальних принципів справляння ПДВ, затверджених Податковим кодексом України. Норми Кодексу, які визначають коло платників ПДВ, об'єкт і базу оподаткування, підходи у формуванні податкових зобов'язань та податкового кредиту, залишилися сталими.

Крім того, запроваджені електронні рахунки для платників ПДВ – рахунок, відкритий платнику податку в Казначействі, на який платником перераховуються кошти з власного поточного рахунку для збільшення розміру суми, на яку платник податку має право зареєструвати податкові накладні та

розрахунки коригування кількісних і вартісних показників до податкової накладної в ЄРПН. Датою початку використання електронного рахунку для суб'єктів господарювання стало 01 лютого 2015 р., для нових суб'єктів господарювання – дата їх реєстрації платниками податку.

Протягом дії системи електронного адміністрування ПДВ платники податку самостійно зараховують на такі електронні рахунки кошти з власних поточних рахунків. З квітня 2017 року функціонує опція автоматичного відшкодування ПДВ експортерам, що передбачає безумовне повернення нагромаджених ними сум податкового кредиту з ПДВ на банківські рахунки платника податку.

З 1 липня 2017 року оплата ПДВ відбувається виключно з електронного рахунку, що обліковується в системі електронного адміністрування ПДВ, а не з банківського рахунку. Таким чином, основним механізмом запровадження СЕА ПДВ було встановлення дієвого одночасного он-лайн контролю відразу за усіма платниками податку та аналіз емітованих ними податкових накладних (ЕПН). Робоча гіпотеза: забезпечення транспарентності ланцюжків – процесів постачання товарів і послуг між контрагентами - дасть можливість податковим органам усунути з ланцюжка поставок «податкові ями», «конверти» та «скрутки» [2].

При цьому для реєстрації податкових накладних платник податків повинен мати достатню суму податкового кредиту, підтверджену зареєстрованими в реєстрі податковими накладними або сплатою ПДВ при імпорті товарів. При недостатності суми кредиту платник власним коштом поповнити рахунок у системі електронного адміністрування податку. Зареєстровані податкові накладні надаватимуть право на податковий кредит, а на підставі податкової декларації, відповідно до зазначеної у ній суми, або з рахунку системи електронного адміністрування податок перераховуватиметься до бюджету або, навпаки, ПДВ відшкодовуватиметься з бюджету на поточний рахунок.

Одночасно з розвитком інформаційних технологій зростають і соціальні потреби населення в отриманні послуг швидким, доступним та якісним способом. Подібно до бізнесу, податкові органи повинні використовувати нові потоки даних та підтримувати постійний зв'язок з платниками податків як з метою податкового контролю, так і для надання платникам податків індивідуалізованих послуг.

Унікальність становища податкових органів як збирачів і акумуляторів великих масивів даних дозволяє їм практично домагатися гармонійної інтеграції з урахуванням єдиної цифрової платформи двох основних напрямів роботи – контрольного і сервісного, надаючи платникам податків максимально широкий спектр послуг у електронному вигляді.

Проте складність електронного адміністрування ПДВ, зокрема в частині реєстрації податкових накладних / розрахунків коригування (ПН/РК), має, поряд з перевагами, певні недоліки. Серед таких варто відмітити:

- 1) складність механізмів нарахування і сплати податку;

2) високу вірогідність ухилення від сплати податку внаслідок недосконалості системи податкового обліку;

3) недостатній рівень прозорості надходжень до бюджету і, як слідство, виникнення бюджетної заборгованості;

4) тривалу в часі адаптацію до нововведень платників податків;

5) розмиванням податкової бази та виведенням прибутку з під оподаткування тощо [3].

Як показують результати моніторингу, планомірна робота податкових органів щодо підвищення якості взаємовідносин із платниками сприяє створенню комфортних умов для виконання податкових зобов'язань у добровільному порядку. З урахуванням вимог часу здійснюється системна реорганізація процесів надання послуг платникам, зокрема за рахунок розширення електронної взаємодії та розвитку широкої лінійки електронних сервісів.

Отже, розвиток нових форм податкового контролю, передбачає оперативне вирішення питань щодо зниження ризиків проведення необґрунтованих перевірок, виявлення прихованої інформації, підвищення рівня виконання обов'язків зі сплати ПДВ, у тому числі на добровільній основі, що дає змогу підвищити податкову культуру, податкову дисципліну та сприяє ефективній мобілізації доходів до бюджетної системи. Одними з основних цілей політики податкових адміністраторів є мінімізація контактів платника податків з податковими органами та розширення спектру електронних послуг за рахунок використання новітніх інформаційних та комунікаційних технологій. Успішна реалізація цієї політики дозволяє максимально усунути втрату часу з боку платників податків ПДВ та робить взаємодію з податковими органами максимально зручною.

Література:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI із змінами та доповненнями. URL: <https://tax.gov.ua/nk> (дата звернення: 20.02.2022).

2. Синютка Н. Г., Курило О. Б., Побурко О. Я. Аналіз фіскальної ефективності системи електронного адміністрування ПДВ в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/78.pdf (дата звернення: 20.02.2022).

3. Оніщенко Г. Адміністрування податку на додану вартість в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Фінансовий простір. 2020. №3(39). С. 195-204.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Козаченко Л.А., канд.екон.наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет,*

Сучасний інформаційний простір забезпечує підприємствам аграрної сфери стратегічні переваги, що можуть бути використані задля цифрової трансформації управлінських процесів, зокрема і в контексті ефективної організації бухгалтерського обліку. Аграрні підприємства, в більшості випадків це представники великого бізнесу, поступово впроваджують цифрові технології господарювання, впевнюючись у корисності та перспективності інноваційних продуктів.

Враховуючи численні можливості національної економіки та наявний інтелектуальний і бізнесовий ресурс, зокрема розвинуте аграрне виробництво, вирощування культур, які котируються на світових біржах, висококваліфіковані фахівці ІТ-сфери та наукових і дослідницьких компаній, наразі є стратегічно важливим для України формування великого центру інновацій, у тому числі і в аграрній сфері [1].

Ринок ІТ-технологій пропонує наразі для підприємств аграрної сфери, як готові смарт-технології, так і проєктні продукти, які можуть бути зорієнтовані на бізнес-потреби замовника. Так, як цифрові технології забезпечують максимальну точність та своєчасність збору, обробки і використання всіх даних бізнес-процесів, то саме така трансформація обліку забезпечить дієвий загальновиробничий контролінг, підвищить якість виробничих рішень, які приймаються аграрієм.

Дослідження науковців та представників провідних аграрних компаній України щодо використання цифрових технологій у практиці підприємств аграрної сфери вказує на інновації, що є життєво необхідні для започаткування та провадження аграрного бізнесу, зокрема таких інформаційних систем і технологій:

«Цифрове» землеробство (e-farming) - використання «цифрових» технологій в управлінні та виробничих процесах, а також нових технічних засобів агровиробництва;

АЕРО - система, що здатна виявляти шкідників і точково обробляти основні місця їх скупчень;

CropCare – постійно оновлювальна база різних засобів для боротьби зі шкідниками, яка дозволяє підібрати оптимальні препарати для конкретних потреб;

AgroGuard - система охоронних стовпів з оперативним повідомленням про зміни користувачу на телефон;

DrT-Tech - систематизація даних, що зібрана з датчиків і з полів, в одну зручну структуру з можливістю перегляду на смартфоні;

HerdGrow - програми полягає в автоматичному підборі раціону для корів, на основі даних з їх паспортів;

AgromaxEffect - програма для моделювання майбутніх врожаїв;

Fractal - конструктор розумних процесів, що дозволяє автоматизувати робочі процеси (регулювання механізмів; облік робочого часу; тощо) [2, 3].

Доцільним є акцентувати увагу на те, що вітчизняні підприємства аграрної сфери для роботи на світовому ринку сільськогосподарської продукції, співпраці з іноземними інвесторами та партнерами, повинні оперувати найважливішими актуальними даними, за межами не тільки підприємства, а і країни. Отже, можемо стверджувати, що відчувається деяка залежність агровиробників від різного виду інформації, оперативності її отримання, здійснення бізнес-аналізу господарської діяльності та моніторингу потреб і пропозицій вітчизняного та світового аграрного ринку.

Цифрові технології безперечно мінімізують витрати робочого часу облікових працівників, прискорюють реалізацію бухгалтерських функцій, дозволяють оперативно і без помилок фіксувати факти здійснення бізнес-процесів, швидко складати та аналізувати звітність аграрного підприємства за потребами внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів.

Спеціальними цифровими технологіями, які сприяють трансформації обліку є онлайн-сервіси, в яких організовано можливості для реалізації повного циклу обов'язкових операцій, що може обмежуватися тільки недостатніми технічним забезпеченням аграрного підприємства, а також знаннями облікових працівників інструментарію цифрових технологій для оперативного обліку, електронного адміністрування податків, хмарних обчислень тощо.

При впровадженні підприємствами аграрної сфери цифрових технологій в облікові процеси виникає питання вибору онлайн-сервісів, пропозиції яких на вітчизняному IT-ринку на жаль не завжди мають продукти, які враховують галузеві особливості бізнес-процесів.

На сьогодні для організації цифрового обліку вітчизняних підприємств аграрного бізнесу розроблено ряд програмних продуктів, які своєчасно оновлюються відповідно до змін у законодавстві (форми первинних документів, терміни та форми звітності, інше), а головне дозволяють вирішувати облікові завдання саме в агросекторі, зокрема: BAS АГРО.; MASTER:Агро. [4, 5].

Так, BAS АГРО. Бухгалтерія дозволяє автоматизувати облік на аграрних підприємствах, що провадять свою господарську діяльність у галузях рослинництва, тваринництва, птахівництва із будь-якою системою оподаткування. Цьому є підтвердження включення до програмного продукту таких специфічних механізмів аграрної сфери як облік біологічних активів, облік транспорту та сільськогосподарської техніки, облік оренди землі, кадровий облік та розрахунок заробітної плати, облік переробки та допоміжних виробництв; облік інших витрат [4].

Конфігурація BAS АГРО. ERP надає можливість автоматизувати бізнес-процеси в управлінні та виробництві продукції рослинництва або іншої супутньої продукції (послуг) середніх і великих аграрних підприємств різних організаційно-правових форм господарювання. Реалізація запропонованої галузевої специфіки відбувається за рахунок функціонування таких підсистем у

програмному продукті: планування сільськогосподарського виробництва; оперативний облік сільськогосподарських робіт і послуг; розрахунки з пайовиками; облік на елеваторі [5].

На допомогу підприємствам аграрного бізнесу українська компанії IT-Enterprise пропонує на платформі MASTER програмний продукт MASTER:Агро. Організація комплексного обліку забезпечується такими додатками до MASTER:Агро: для планування виробничого завантаження посівних площ використовується MASTER:ТЕП (техніко-економічні показники); для оперативного ведення кількісно-якісного обліку зерна на току - MASTER:Тік; для ведення фіксації робіт агронома в системі та для обліку фактичних затрат на польові роботи, облік робіт, виконаних на полі - - MASTER:Агрономія; для ведення кількісного обліку товарно-матеріальних цінностей - MASTER:Оперативний склад; для ведення кількісно-якісного обліку зерна на елеваторі та ведення контрактно-договірного обліку на елеваторі - MASTER:Елеватор [5].

Слід зазначити, що ґрунтовний підхід до цифровізації обліку різних бізнес-процесів у господарюванні підприємств аграрної сфери полягає у злагодженому поєднанні таких складових, як достатності фінансових ресурсів власників, професіоналізму облікових працівників, технологій, бухгалтерських програм, а також модернізації інфраструктури сільських територій, зокрема забезпечення безперешкодного доступу до високошвидкісного Інтернету.

Література:

1. Діджиталізація: хто сьогодні інвестує в агроінновації в Україні. Landlord : веб-сайт. URL: <https://landlord.ua/news/tehnologii/didzhytalizatsiia-khto-sohodni-investuie-v-ahroinnovatsii-v-ukraini/> (дата звернення: 10.03.2022).

2. Проект: Цифрова адженда України – 2020. Концептуальні засади (версія 1.0). URL : <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення 11.03.2022)

3.Смарт-технології в агроменеджменті. АгроКебети : веб-сайт. URL: <https://blog.agrokebety.com/smarttehnologii-v-agro-menedgmente-ua> (дата звернення: 11.03.2022).

4. Офіційний сайт SOFTCOM. URL: <https://www.softcom.ua/ua/bas/programs/bas-agro-erp/> (дата звернення 12.03.2022)

5.Офіційний сайт MASTER:Бухгалтерія. URL :<https://masterbuh.com/product/4> (дата звернення 12.03.2022)

УДК 657.37

GUIDING PRINCIPLES OF INTEGRATED REPORT

Luhova Olha, Candidate of Economic Sciences, Senior lecturer

Mykolaiv National Agrarian University

The seven Guiding Principles underpin the preparation and presentation of an integrated report, informing the content of the report and how information is presented.

1. Strategic focus and future orientation - an integrated report should provide insight into the organization's strategy, and how it relates to the organization's ability to create value in the short, medium and long term and to its use of and effects on the capitals.

Adopting a strategic focus and future orientation includes clearly articulating how the continued availability, quality and affordability of significant capitals contribute to the organization's ability to achieve its strategic objectives in the future and create value

2. Connectivity of information - an integrated report should show a holistic picture of the combination, interrelatedness and dependencies between the factors that affect the organization's ability to create value over time.

The key forms of connectivity of information include the connectivity between:

- the Content Elements;
- the past, present and future;
- the capitals;
- financial and other information;
- quantitative and qualitative information;
- management information, board information and information reported externally;
- information in the integrated report, information in the organization's other communications, and information from other sources.

3. Stakeholder relationships - an integrated report should provide insight into the nature and quality of the organization's relationships with its key stakeholders, including how and to what extent the organization understands, takes into account and responds to their legitimate needs and interests.

This Guiding Principle reflects the importance of relationships with key stakeholders because value is not created by or within an organization alone, but is created through relationships with others. It does not mean that an integrated report should attempt to satisfy the information needs of all stakeholders. Stakeholders provide useful insights about matters that are important to them, including economic, environmental and social issues that also affect the ability of the organization to create value.

4. Materiality - an integrated report should disclose information about matters that substantively affect the organization's ability to create value over the short, medium and long term.

The materiality determination process for the purpose of preparing and presenting an integrated report involves:

- identifying relevant matters based on their ability to affect value creation;
- evaluating the importance of relevant matters in terms of their known or potential effect on value creation;
- prioritizing the matters based on their relative importance;
- determining the information to disclose about material matters.

5. Conciseness - an integrated report should be concise.

An integrated report includes sufficient context to understand the organization's strategy, governance, performance and prospects without being

burdened with less relevant information.

6. Reliability and completeness - an integrated report should include all material matters, both positive and negative, in a balanced way and without material error.

The reliability of information is affected by its balance and freedom from material error. Reliability (which is often referred to as faithful representation) is enhanced by mechanisms such as robust internal control and reporting systems, stakeholder engagement, internal audit or similar functions, and independent, external assurance.

7. Consistency and comparability - the information in an integrated report should be presented:

- on a basis that is consistent over time;
- in a way that enables comparison with other organizations to the extent it is material to the organization's own ability to create value over time.

Reporting policies are followed consistently from one period to the next unless a change is needed to improve the quality of information reported. This includes reporting the same key performance indicators if they continue to be material across reporting periods. When a significant change has been made, the organization explains the reason for the change, describing (and quantifying if practicable and material) its effect.

The specific information in an integrated report will, necessarily, vary from one organization to another because each organization creates value in its own unique way. Nonetheless, addressing the questions relating to the Content Elements, which apply to all organizations, helps ensure a suitable level of comparability between organizations [1].

These Guiding Principles are applied individually and collectively for the purpose of preparing and presenting an integrated report; accordingly, judgement is needed in applying them, particularly when there is an apparent tension between them (e.g. between conciseness and completeness).

REFERENCES

1. The International Integrated Reporting Framework. [Electronic resource]. Retrieved from: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2021/01/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КАДРІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Чебан Ю.Ю., канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет

Військові дії на території України внесли значні корективи не лише у життя українців, але й в облікові процеси, зокрема й на ділянці обліку кадрів, враховуючи виконання військових обов'язків працівниками та територіальне переміщення працівників.

Так, 24 березня 2022 року набув чинності [Закон України «Про організацію](#)

трудовах відносин в умовах воєнного стану», положеннями якого врегульовано особливості організації кадрового діловодства та архівного зберігання кадрових документів у роботодавця в умовах воєнного стану [1]. Зазначеним нормативним актом передбачено, що у період дії воєнного стану порядок організації кадрового діловодства та архівного зберігання кадрових документів у районах активних бойових дій визначається роботодавцем самостійно, за умови забезпечення ведення достовірного обліку виконуваної працівником роботи та обліку витрат на оплату праці.

Має бути збереженим та забезпечитись ведення таких кадрових документів, які є обов'язковими, зокрема: штатний розпис; правила внутрішнього трудового розпорядку; табель обліку робочого часу; накази з кадрових питань (по особовому складу); особові картки працівників за формою П-2; трудові книжки працівників та Книга (журнал) обліку руху трудових книжок; графік відпусток; трудові угоди (контракти); посадові (робочі) інструкції працівників. Кадровій службі рекомендовано створювати цифрові копії зазначених вище документів на декількох носіях з метою збереження. Також рекомендовано затвердження локального нормативно-правового акту, яким унормовується ведення діловодства в умовах воєнного стану, у змісті якого доцільно зазначити які документи вести обов'язково, а ведення яких призупиняється на період дії воєнного стану (активних бойових дій), а також визначено порядок комунікації працівників з роботодавцем, з максимальним його переведенням у електронний формат.

Основними особливостями, які впливають на ведення кадрового обліку, є наступні дозволені законодавчо дії роботодавця та працівників:

- роботодавцем дозволяється укладати строкові трудові договори з новими працівниками на період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника;

- на період дії воєнного стану роботодавець може без його згоди перевести працівника на іншу роботу, не зазначену в трудовому договорі (крім переведення на роботу в іншу місцевість, де тривають активні бойові дії);

- роботодавець може звільнити працівника під час тимчасової непрацездатності або відпустки (крім відпустки по вагітності та пологах і догляду за дитиною) з першого дня після закінчення непрацездатності чи відпустки;

- працівник може розірвати трудовий договір за власною ініціативою без попередження за два тижні;

- можливе збільшення норми робочого часу під час воєнного стану до 60 годин на тиждень, а для працівників зі скороченим робочим часом — до 50 годин на тиждень. Час початку і закінчення щоденної роботи визначає роботодавець;

- тривалість щотижневих безперервних вихідних можна скоротити до 24 годин;

- у разі неможливості своєчасної виплати заробітної плати через військові дії, термін виплати може бути відкладений до відновлення діяльності підприємства;

- у період дії воєнного стану святкових днів не передбачено;
- у період дії воєнного стану роботодавець за бажанням працівника може надати відпустку без збереження заробітної плати без обмежень;
- можливе припинення дії трудового договору, що не тягне за собою припинення трудових відносин;
- за працівниками, які є мобілізованими або уклали контракт добровольця територіальної оборони, зберігається місце роботи, посада і середній заробіток [2].

Отже, під час військових дій до обов'язків роботодавця входить створення безпечних для працівників умов праці [3], ведення кадрового обліку та збереження кадрової документації, особливо тієї, яка містить персоніфіковану інформацію (особові справи з копіями документів).

Література:

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : закон України №2136-IX від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
2. Організація кадрового діловодства у роботодавця під час війни URL: https://buh.ligazakon.net/aktualno/12042_organzatsiya-kadrovogo-dlovodstva-u-robotodavtsya-pd-chas-vyni.
3. Кодекс законів про працю України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

ОЦІНКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ МІСТКОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ

***Кузьома В.В., кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

Реалізація стратегії функціонування підприємства, забезпечення безперервності його діяльності на довгострокову перспективу безпосередньо залежать від налагодженого та правильно організованого процесу прийняття управлінських рішень. Обліково-аналітичне забезпечення ухвалення дієвих управлінських рішень базується, зокрема, на систематизації інформації та її розкритті у звітності підприємства. В цілому звітність підприємства має містити розширений перелік показників та інформації про об'єкти бухгалтерського обліку, використання яких повинно забезпечити точні та достовірні результати оцінки діяльності суб'єкта господарювання [1].

На думку деяких практиків з обліку, існуюча інформаційна наповненість фінансової звітності щодо земельних ресурсів є низькою. Зокрема, з метою повного та достовірного відображення інформації про кількість та вартість земель сільськогосподарського призначення у річній фінансовій звітності підприємства, з огляду на світовий досвід бухгалтерського обліку і фінансової звітності, земельні ділянки, як окремий вид активу, доцільно представляти у Звіті про фінансовий стан та у Примітках до річної фінансової звітності в

розрізі наступних даних: кожної групи земельних активів (за видом та цільовим характером використання); за характером видів діяльності, в яких задіяна кожна з груп земельних активів; за наявністю і балансовою вартістю землі, балансовою вартістю сільгоспугідь, що передані під заставу зобов'язань; суми зобов'язань з придбання земельних ділянок; стратегії управління фінансовими ризиками, пов'язаними із сільськогосподарською діяльністю; розміру сукупного прибутку (збитку), який виникає протягом звітного періоду в результаті зміни справедливої вартості сільгоспугідь [2].

У свою чергу, О.Ф. Томчук та Л.І. Федоришина [3] наголошують на тому, що оскільки земельні ресурси в сільськогосподарських підприємствах є одним з основних активів для забезпечення їх діяльності, то для аграрних формувань доцільно доповнити фінансову звітність даними про земельні ресурси сільськогосподарського призначення та показниками ефективності їх використання. Зокрема, це такі показники як: ступінь господарського використання землі (відношення площі сільськогосподарських угідь до загальної земельної площі господарства); показник рівня розораності, що визначається як частка від ділення площі ріллі на загальну земельну площу сільськогосподарських угідь підприємства; питома вага інтенсивних культур тощо.

Проаналізувавши і узагальнивши пропозицій та рекомендації науковців з удосконалення фінансової звітності в частині інформаційного наповнення щодо земельних ресурсів, можна дійти наступних висновків:

- питання удосконалення показників з обліку земельних ресурсів, які розкриваються у фінансовій звітності на теоретичному рівні досліджені фрагментарно без належного наукового обґрунтування та практичної апробації;
- недостатньо приділено уваги доповненню статей Балансу (звіту про фінансовий стан), який містить узагальнену інформацію про стан активів підприємства на визначену дату;
- недослідженим є питання відображення у фінансовій звітності інформації про орендовані земельні ділянки;
- питання удосконалення обліку прав користування земельними ділянками досліджено лише на рівні розширення переліку статей Приміток до річної фінансової звітності.

З метою забезпечення ефективної реалізації якісних характеристик фінансової звітності та принципів її підготовки, створення повного та достовірного інформаційного базису для задоволення потреб зацікавлених користувачів пропонуємо доповнити Баланс (Звіт про фінансові результати) наступними рядками (рис. 1).

Рисунок 1 – Пропозиції з удосконалення форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» в частині розкриття інформації про земельні ресурси
 Джерело: побудовано за матеріалами [4].

Виокремлення в складі основних засобів земельних ресурсів та наведення їх вартості в запропонованому рядку 1014 «Земельні ресурси на правах володіння» сприятиме формуванню інформації про наявність, динаміку та структуру земельних ресурсів підприємства, які перебувають у його власності.

Заповнення рядка 1016 «у тому числі земельні ресурси» в складі інвестиційної нерухомості дозволить визначити напрями використання земельних ділянок, які належать підприємству на правах власності, а також проаналізувати динаміку вартості земельних ділянок, за рахунок використання яких підприємство отримує додатковий дохід.

Примітки до річної фінансової звітності містять сукупність показників і пояснень, що забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інформацію, деталізацію та розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Оскільки в Україні відсутній окремий стандарт бухгалтерського обліку, присвячений виключно обліку земельних ресурсів, а також відсутня належна деталізація статей фінансової звітності, пов'язаних з відносинами землекористування, то вважаємо за доцільне доповнити зміст Приміток до річної фінансової звітності шляхом внесення додаткових показників (рядків) та окремого розділу XVI «Позабалансовий облік».

Вказані доповнення дозволять: користувачам мати інформацію про земельні ділянки отримані у тимчасове користування суб'єктом господарювання з урахуванням специфіки та обмежень кожного виду права

користування чужим майном; чітко проаналізувати структуру землеволодінь того чи іншого суб'єкта господарювання, оцінити їх вартість у загальній сумі валюти балансу.

Література:

1. Нечипорук Н.В. Класифікація земельних ресурсів для потреб бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації: *Збірник наукових праць*. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2017. Вип. 1. С. 46-55.

2. Крюкова І.О., Ніценко В.С. Обліково-аналітична підтримка ефективного управління земельними ресурсами аграрних бізнес-структур. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2016. Том 15. Вип. 3 (34). С. 7-20

3. Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. Документальне відображення земельних ділянок у системі обліку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 1. С. 112-122.

4. Дубініна М.В., Фалько Р.В., Янюк М.О. Поняття та сутність формування облікової політики на сільськогосподарських підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 294-297.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Сирцева С. В., кандидат економічних наук, доцент Миколаївський національний аграрний університет

Питанню контролю завжди приділялася велика увага, оскільки він є найважливішою умовою попередження ризиків та мінімізації негативних наслідків діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Так, повноцінна та якісна реалізація контрольної функції є необхідною умовою ефективного управління. Водночас саме фінансовий контроль виступає основним джерелом інформації про дійсний фінансовий стан окремого підприємства, резерви його діяльності та про можливі випадки шахрайства [1].

Відповідно до ст. 26 Бюджетного кодексу України [2] передбачено, що контроль за дотриманням бюджетного законодавства спрямований на забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами та здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками.

Відповідно до [ст. 98 Конституції України](#) [3] контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням здійснює Рахункова палата шляхом проведення:

- фінансового аудиту - перевірка, аналіз та оцінка правильності ведення, повноти обліку і достовірності звітності щодо надходжень і витрат бюджету, встановлення фактичного стану справ щодо цільового використання бюджетних коштів, дотримання законодавства при здійсненні операцій з бюджетними коштами;

- аудиту ефективності - встановлення фактичного стану справ та надання оцінки щодо своєчасності і повноти бюджетних надходжень, продуктивності, результативності, економності використання бюджетних коштів їх розпорядниками та одержувачами, законності, своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень учасниками бюджетного процесу, стану внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів; оцінка продуктивності, результативності та економності використання бюджетних коштів;

- експертизи, аналізу та інших контрольних заходів.

Рахункова палата здійснює заходи державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) щодо:

- законності, повноти нарахування, своєчасності сплати і зарахування до місцевих бюджетів закріплених за ними загальнодержавних податків і зборів або їх частки;

- правильності визначення та розподілу, своєчасності і повноти перерахування трансфертів між державним бюджетом та місцевими бюджетами, законності та ефективності використання таких трансфертів розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів за видатками місцевих бюджетів;

- законності та ефективності використання коштів місцевих бюджетів у частині видатків, які визначаються функціями держави.

Крім того, Рахункова палата має право запитувати та одержувати у державних органів, та органів місцевого самоврядування наявну в них інформацію і документацію про:

- надходження закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків і зборів або їх частки;

- визначення, розподіл, перерахування та використання трансфертів між державним бюджетом та місцевими бюджетами.

Щодо Міністерства фінансів України, то воно є головним органом в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, державну політику у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного фінансового контролю, державного внутрішнього фінансового контролю. Основними завданнями міністерства є забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного фінансового контролю, державного внутрішнього фінансового контролю. Окрім цього, визначає організаційно-методологічні засади здійснення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту, проводить оцінку функціонування систем внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту.

Відповідно до Положення про Державну аудиторську службу України від 03.02.2016 №439 [4] Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів та який реалізує

державну політику у сфері державного фінансового контролю через здійснення державного фінансового аудиту, перевірки закупівель, інспектування (ревізії), моніторингу закупівель.

Окрім цього, розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організовують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління таких розпорядників бюджетних коштів.

Внутрішнім контролем є комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління.

Внутрішнім аудитом є діяльність, спрямована на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, та яка передбачає надання незалежних висновків і рекомендацій. Для здійснення внутрішнього аудиту розпорядник бюджетних коштів в особі керівника утворює самостійний структурний підрозділ внутрішнього аудиту, що є підпорядкованим і підзвітним безпосередньо такому керівнику.

Основні засади здійснення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту та порядок утворення підрозділів внутрішнього аудиту визначаються Кабінетом Міністрів України. Організаційно-методологічні засади здійснення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту визначаються Міністерством фінансів України, яке забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю, у тому числі здійснює оцінку функціонування систем внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту.

Література:

1. Романів Є.М., Гончарук С.М., Приймак С.В., Даниляк Л.Я. Розвиток державного фінансового контролю в Україні : монографія / за заг. ред. проф. Романіва Є.М. Львів : Простір - М, 2015. 174 с.

2. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08 липня 2010 р. №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> (дата звернення: 10.04.2022).

3. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.04.2022).

4. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. №43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.04.2022).

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО РАХУНКУ

Галкін В.В.,

старший викладач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: функціонування єдиного казначейського рахунку регулюється нормативно-правовими актами та пов'язано з казначейським обслуговуванням бюджетних коштів, що забезпечується організаційною структурою системи електронних платежів Національного банку України.

Мета такого дослідження є огляд нормативних документів відносно функціонування та призначення єдиного казначейського рахунку, а також викладення власного бачення застосування такого рахунку.

Ключові слова: єдиний казначейський рахунок, кошти бюджетів, державний сектор.

Єдиний казначейський рахунок - рахунок, відкритий центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (далі - Казначейство України), у Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронних платежів Національного банку України, на якому консоліднуються кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, кошти інших клієнтів, які відповідно до законодавства знаходяться на казначейському обслуговуванні.

Казначейство України за погодженням з Міністерством фінансів України має право залучати на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунку для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України.

У разі розміщення коштів місцевого бюджету на депозитах та/або обслуговування коштів місцевого бюджету в частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків обсяги тимчасових касових розривів за загальним фондом такого місцевого бюджету не покриваються за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку [1].

Порядком визначено механізм функціонування єдиного рахунку для сплати грошових зобов'язань та/або податкового боргу з податків і зборів, передбачених Податковим кодексом України, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, включаючи пеню та штрафи, відповідно до положень Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" та інших платежів, що визначені відповідним законодавством та контроль за справлянням яких покладено на Державну податкову службу України, заборгованості з інших платежів.

Для сплати грошових зобов'язань та/або податкового боргу (заборгованості) з податків і зборів, єдиного внеску та інших платежів, контроль за справлянням яких покладено на Державну податкову службу України, в Казначействі на ім'я Державної податкової служби України в

установленому порядку відкривається єдиний рахунок за субрахунком відповідно до плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [2].

Рахунок 24 «Єдиний казначейський рахунок» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух коштів державного та місцевих бюджетів, державних цільових фондів, коштів інших клієнтів, обслуговування яких здійснюється органами Казначейства та регламентується законодавством.

За дебетом рахунку відображаються надходження коштів державного та місцевих бюджетів на єдиний казначейський рахунок, за кредитом - їх списання [3].

Державне казначейство України управляє коштами, що обліковуються на рахунках, відкритих у Головних управліннях Державного казначейства України, і проводяться через систему електронних платежів, шляхом встановлення ліміту технічного рахунку, ліміту початкових оборотів (сума, що визначає максимальний обсяг початкових платежів, які банк (філія) може виконати за певний період) у системі електронних платежів Національного банку.

Технічний рахунок у центрі оброблення системи електронних платежів (далі - ЦОСЕП) - інформація в електронній формі, що зберігається в ЦОСЕП, поновлюється під час оброблення міжбанківських електронних розрахункових документів і відображає стан кореспондентського рахунку учасника системи електронних платежів безпосереднього на певний час або обороти учасника системи електронних платежів безпосереднього, що не має кореспондентського рахунку, на певний час [4].

Обслуговування в системі електронних платежів Державної казначейської служби України здійснюється на підставі та за умови укладення договорів про умови функціонування єдиного казначейського рахунку Державної казначейської служби України в Національному банку [5].

Таким чином, при виконанні державного і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України.

Відповідно до нормативних документів функціонування єдиного казначейського рахунку забезпечується організаційною структурою системи електронних платежів Національного банку України, яка є державною банківською платіжною системою та створена з метою проведення міжбанківського переказу коштів в Україні в національній валюті через кореспондентські рахунки банків-резидентів та рахунки інших установ – учасників системи електронних платежів.

Література:

1. Бюджетний кодекс України : закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

2. Порядок функціонування єдиного рахунку та виконання норм статті 35-1 Податкового кодексу України центральними органами виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2020 р. № 321. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2020-%D0%BF#Text>.

3. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2015 р. № 1219. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text>.

4. Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті : Постанова Правління Національного банку України від 16.08.2006 р. № 320. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06#Text>.

5. Правила системи електронних платежів Національного банку України : Затверджено Рішення Ради Платіжної організації системи електронних платежів Національного банку України, протокол 13.07.2017 р. № 1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr001500-17#Text>.

СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ»

УДК [005.922.1:336]:[368:339.13](477)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сіренко Н.М., д-р. екон. наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

Цифровізація зумовила перехід суспільної діяльності із реального світу у віртуальний через впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Тобто, здійснюється перехід біологічних та фізичних систем у кібербіологічні та кіберфізичні. Згідно із звітом Всесвітнього економічного форуму в 2019 р. за рівнем розвитку інновацій і технологій Україна займала 60 місце із 100 країн, підвищуючи свої позиції.

Цифрові фінанси як частина цього процесу стала об'єктивною реальністю, в якій нові технології змінюють традиційні способи надання фінансових послуг. В Україні станом на 2022 р. фінанси є другою сферою за кількістю проєктів цифрової трансформації, які налічують 10 (на першому захист довкілля та природних ресурсів із 12 проєктами, на третьому юстиція – 9).

Фінансовий сектор в цілому останні десятиріччя характеризувався активними інноваціями, які реалізувалися у вигляді нових продуктів, технологій або інститутів. Фінансові ж інновації теперішнього періоду є результатом розвитку певних технологій, зокрема високошвидкісного інтернету, смартфонів, технологій обміну даними між інформаційними системами (API), розподільчого реєстру (DLT), штучного інтелекту, Big Data.

Розвиток високочастотного інтернету сприяв підвищенню конкуренції у фінансовому секторі через швидкий обмін інформацією та створення нових каналів її доставки. На ринок вийшли нові постачальників платіжних послуг, зокрема й оператори мобільного зв'язку, фінтехкомпанії. А споживачі мають змогу в режимі реального часу порівнювати умови різних постачальників і через спеціальні платформи переміщати депозити без фізичної присутності у відділенні.

Завдяки революційним змінам в сфері інформаційних технологій було спрощено створення, обробку та використання Big Data і статистичного матеріалу для визначення фінансових ризиків і управління ними. Штучний інтелект дозволив покращити моделі скринінгу і моніторингу. Дослідженнями встановлено, що Big Data дають більш точніший результат при прогнозуванні дефолтів, ніж традиційні підходи з використанням даних кредитного реєстру. Крім цього, Big Data позитивно зарекомендували себе в процесі моніторингу фінансового шахрайства та кіберзлочинів, боротьби із відмиванням коштів.

Поява блокчейну та криптоактивів змінює культуру розрахунків. Кількість стартапів, пов'язаних із криптоактивами, збільшується. Національні банки більшості країн вивчають можливості випуску власних цифрових валют.

Станом на весну 2022 р. у світі з'явилася перша криптовалютна кредитна картка, про запуск якої оголосили криптопроект Nexo і Mastercard. Її користувачі зможуть витрачати кошти з картки, не продаючи своїх цифрових активів, які стануть своєрідною заставою витрачених кредитних коштів. Кредитні кошти будуть доступні в еквіваленті 90% вартості криптовалют власників. До оплати такі картки будуть приймати майже 100 млн торгових точок по всьому світу, де приймається Mastercard. Пілотне ж застосування буде розпочато в деяких країнах Європи. Тобто, перші кроки в напрямі повсякденного використання криптовалюти зроблено, навіть стосовно країн, в яких криптовалюта законодавчо ще не легалізована як засіб платежу.

Окреслені процеси будуть посилюватися напришвидчуватися. Банківським установам значну конкуренцію створять фінтехи, що в найближчі роки призведе до банкрутства дрібних банків, які не будуть здатними постійно генерувати й реалізувати інноваційні продукти або технології. Крім того, військові дії спричинили підвищення ризиків для інвесторів та підприємців, що зумовить більш жорсткі фінансові умови, які також потребуватимуть відповідної реакції інноваційного формату.

ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВИХ ОДИНИЦЬ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Бурковська А. В., к. е. н., доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Загальновідомо, що 24 серпня 1991 року Україна набула статусу самостійності, і як незалежна держава повинна була забезпечувати емісію власної національної грошової одиниці. Але в ті далекі часи в Україні на грошовому ринку ще оберталися рублі Радянського Союзу, які були емітовані центральним банком Росії.

Невчасне і недостатнє постачання рублевої маси в Україну призводило до певних недоліків у становленні та функціонуванні вітчизняної грошової системи. Адже ще не міг виконуватися закон грошового обігу, за якого обсяги фактичної маси грошей в обігу повинні дорівнювати необхідним для обігу обсягам грошової маси.

З метою позбавлення країни від рублевої залежності та забезпечення грошового обороту необхідною масою грошей, у готівковий обіг нашої держави з 10.01.1992 р. було введено грошову одиницю, емітовану за кордонами України (в Англії, Франції та Канаді) – купоно-карбованець. Обіг цієї грошової одиниці був забезпечений законодавством.

Купоно-карбованець було визнано тимчасовою національною валютою, він використовувався як доповнення до рублевої готівкової маси. А в безготівковий грошовий оборот український купоно-карбованець було введено з 07.11.1992 р. З цього часу Україна вже не застосовувала в грошовому обороті радянські рублі.

Слід зазначити, що тимчасова грошова одиниця не виконує функцію грошей «засіб нагромадження». Через незначну кількість ступенів захисту купоно-карбованець часто підроблявся фальшивомонетниками. Крім того, тимчасова грошова одиниця в Україні не підкріплювалась достатнім обсягом зростання валового внутрішнього продукту, що і стало причиною її поступового знецінення.

Виведення з грошового обігу знеціненого українського купоно-карбованця було здійснено під час проведення (з 2 по 16 вересня 1996 р.) грошової реформи. Структурна грошова реформа в Україні мала деномінаційний і неконфіскаційний характер. Для всіх верств населення обмін старих грошей на нові як в готівковій, так і в безготівковій формах здійснювався за єдиним співвідношенням: сто тисяч купоно-карбованців обмінювали на одну нову національну грошову одиницю – гривню, яка була емітована вже в Україні. Право емісії гривні монопольно належить Національному банку України.

Відомо, що назва грошової одиниці встановлюється законодавчим шляхом на основі історичних і соціально-економічних закономірностей розвитку країни. Назва національної грошової одиниці України (гривні) має два варіанти походження:

- 1) Від шестикутної одиниці ваги, яку називали «гривня» в Київській Русі;
- 2) Від прикраси, яку носили «на загривку», тобто на шиї, причетні до влади особи (князі). Така прикраса-гривня була виконана із дорогоцінних металів (золота або срібла).

Проведену в 1996 р. грошову реформу в Україні відносять до реформи паралельного типу, оскільки було забезпечено поступове введення в обіг нових грошових одиниць (гривень) з їх одночасним перебуванням у грошовому обороті зі старими грошима (купоно-карбованцями).

Грошова одиниця призначена для вимірювання ціни товарів і послуг за умов здійснення їх купівлі-продажу. З метою забезпечення зручності

проведення торговельно-розрахункових операцій на ринку грошова одиниця поділяється на більш дрібні (кратні) частини. У сучасних умовах функціонування більшості країн світу вдало використовується десятична система поділу грошових одиниць.

Так, наприклад, у Сполучених Штатах Америки її національна валюта номіналом у 1 долар США поділяється на 100 центів, в Англії - 1 фунт стерлінгів становить 100 пенсів, у країнах Європейського Союзу - 1 євро дорівнює 100 центам, у Туреччині – 1 турецька ліра включає 100 корушів. Розмінною грошовою одиницею в Україні є копійка (100 копійок дорівнюють 1 гривні). Світовим досвідом доведено, що така десятична система поділу грошових одиниць надає більш комфортні можливості видачі решти коштів за умов проведення операцій купівлі-продажу.

Термін експлуатації в грошовому обороті монет, який становить близько 20 років, є більш тривалим, ніж для банкнот (близько 2 років для низьких номіналів) [1]. Тому Національним банком України здійснюється поступова заміна купюр номіналом 1, 2, 5, 10 грн на монети аналогічних номіналів. Виведення ж з грошового обігу з 01.10.2019 р., монет низьких номіналів (1, 2, 5, 25 копійок), які вкрай рідко використовувалися в розрахункових операціях, забезпечить щорічну економію на їх емісії обсягом 90 млн грн [1].

З метою забезпечення зручності бізнес-розрахунків на великі суми, зменшення кількості банкнот в обігу і зниження витрат на обслуговування готівкового сектору грошового обороту, з 25.10.2019 р. введено найвищий для України номінал банкнот - 1000 грн [1].

Отже, грошові одиниці незалежної України мають свої особливості та покликані спростити торговельно-розрахункові операції з метою впорядкування вітчизняної банківської системи.

Література:

1. Банкнота в 1000 гривень и отказ от копеек. Когда и зачем? Центр общественного мониторинга и контроля. Южная правда. 14-17 сентября 2019. №70 (23998). С.2.

УДК 338.43:005.35

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Лункіна Т. І., доктор економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

Іноземний досвід корпоративної соціальної відповідальності має різноманітний характер, адже пов'язаний з історичними умовами розвитку та особливостями менталітету країни. Так, в континентальних європейських країнах концепція корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) отримала більш широке тлумачення у відносинах між суспільством і бізнесом (банківськими установами); американська модель соціальної відповідальності передбачає велику самостійність корпорацій; у континентальній Європі,

спостерігається прихована форма корпоративної соціальної відповідальності; Китайська модель корпоративної соціальної відповідальності є гібридом континентальної та американської моделей; японська модель корпоративної соціальної відповідальності орієнтована на внутрішнє середовище підприємства міста і передбачає наявність в компанії солідаристської репутації.

У сучасних наукових джерелах питання корпоративної соціальної відповідальності у банківських установах представлені у працях: О. Дзюблюк, Т. Стечишин, Мозгового Я. І., О. О. Примостка, А. О. Захарчук, Lockett A., Moon J. and Visser W., A. McWilliams and D. Siegel та інших. Проте, відчутним є дефіцит робіт щодо розвитку корпоративної соціальної відповідальності саме в банківській діяльності, що і обумовило тематику дослідження.

У континентальних європейських країнах концепція КСВ отримала більш широке тлумачення у відносинах між суспільством і бізнесом. Тобто більше участі корпорацій і бізнесу у соціальних програмах та проєктах суспільства. Форми реалізації КСВ вважаються моделі з залученням широкого кола «зацікавлених сторін» (модель стейкхолдерів) до процесу корпоративного управління, який, з певним ступенем обмеження, включає співробітників, клієнтів, партнерів, органів влади та місцевого співтовариства.

Одним із напрямів корпоративної соціальної відповідальності в банківських установах є соціальне підприємництво, «батьком» якого вважають Мухамадда Юнуса. Він є засновником «Грамін Банк» – мікрофінансова організація й банк розвитку суспільства, яка надає невеликі кредити (відомі як мікрокредити) бідним, не вимагаючи гарантій. Мікрокредит є одним з основних видів мікрофінансування, що полягає у видачі невеликих кредитів людям, які не мають доступу до традиційного банкінгу з різних причин. Мікрокредитування слід відрізнити від грошей до зарплати, які призначені не для фінансування бізнесу, а на покриття поточних видатків фізичних осіб.

Аналіз досвіду корпоративної соціальної відповідальності в управлінні компаній свідчить про те, що бізнес готовий підтримати органи державної влади у спільній розробці та реалізації проєктів та програм сталого розвитку, які допоможуть у вирішенні соціальних характерних проблем суспільства. Водночас існує низка протиріч у розумінні корпоративної соціальної відповідальності як уряду, і приватних осіб [1, 2, 3].

Іноземні провідні банківські установи в своїх напрямках розвитку корпоративної соціальної відповідальності імплементують Цілі сталого розвитку та універсальні принципи ГД ООН у галузі прав людини, праці, навколишнього середовища та боротьбі з корупцією [4, 5]. З досвіду іноземних банківських установ в напрямку корпоративної соціальної відповідальності доцільно впровадити такі практики, як боротьба з голодом та допомога постраждалим від стихійних лих (ЦСР №2), інклюзивність послуг, робочих місць, обслуговування (ЦСР №10), захист навколишнього середовища шляхом емісії «зелених облігацій» (ЦСР №15), боротьба з відмиванням коштів, антикорупційна політика (ЦСР № 16) тощо.

Щодо України, то найбільш поширеними напрямками КСВ, у т. ч. в банківському секторі, є: добросовісна сплата податків, дотримання

законодавства, благодійність. У той час, як підприємства іноземного походження, окрім наведених аспектів, також вбачають ще дотримання норм громадянського суспільства, турботу про навколишнє середовище, піклування про співробітників тощо.

Таким чином, проведений аналіз розвитку корпоративної соціальної відповідальності в банківських установах допомагає обрати інструменти, які необхідні для ефективного розв'язання як стратегічних, так і тактичних проблем. При цьому, вибір доцільно здійснювати, виходячи зі специфіки організації, її загальної політики та спрямованості, вже сформованих взаємин між персоналом і управлінням, а також особливостями державного устрою.

Література:

1. Сіренко Н. М., Лункіна Т. І., Бурковська А. В. Соціальна відповідальність : навч. посіб. Миколаїв. МНАУ. 2021. 216. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jsru/handle/123456789/9758> (дата звернення : 20.03.2022 р.).
2. ПриватБанк відкриває перший в Україні корпоративний університет. URL : <http://www.shkolahrm.ua/news/> (дата звернення : 20.03.2022 р.).
3. Безумовне гарантування вкладів і соціальна відповідальність ПриватБанку – це лише факти. URL : <https://zik.ua/news/2015/03/02/> (дата звернення : 20.03.2022 р.).
4. Цілі сталого розвитку: Україна : Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://un.org.ua/images> (дата звернення : 20.03.2022 р.).
5. Цілі сталого розвитку ПРООН в Україні. URL : <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html> (дата звернення : 20.03.2022 р.).

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСОВУ ЕКОСИСТЕМУ ДЕРЖАВИ

Баришевська І.В., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

У зв'язку з активним розвитком цифрових технологій за останні кілька десятиліть значно змінилися потреби та очікування користувачів фінансових послуг. В умовах пандемії з боку споживачів збільшився попит на віддалені послуги, а учасники фінансового ринку прискорили перехід до нових бізнес-моделей. У відповідь на потреби користувачів і попит на комплексні пропозиції наразі спостерігається тенденція до синергії фінансових та нефінансових сервісів, їх об'єднання в екосистему, що пропонують клієнтам різноманітні послуги у режимі одного вікна.

Розвиток технологій дозволяє об'єднувати всі фінансові продукти, послуги в рамках єдиної фінансової екосистеми. Різні організації формують набори сервісів найповнішого задоволення потреб клієнта у будь-якій галузі. Це може бути нерухомість, медицина, малий бізнес чи щось інше. Для клієнта

головне те, що через одну з кампаній екосистеми він може отримати доступ до всіх інших пов'язаних сервісів, що входять до неї, нерідко з привілейованими, існуючими тільки в цій екосистемі умовами.

На думку Ж. Довганя, фінансова екосистема – це набагато більше, ніж фінансовий супермаркет – це логічне продовження вирішення всіх питань у режимі онлайн, у тому числі за допомогою мобільних додатків, чат-ботів, онлайн-помічників тощо. Учений вважає, що сьогодні перехід у цифровий світ став загальним трендом для всіх учасників ринку [2].

Значення фінансової екосистеми розкривається більш детально через визначення елементів її структури. Основні елементи фінансової екосистеми на національному рівні НБУ виділені у Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 р., зображені на рис. 1.

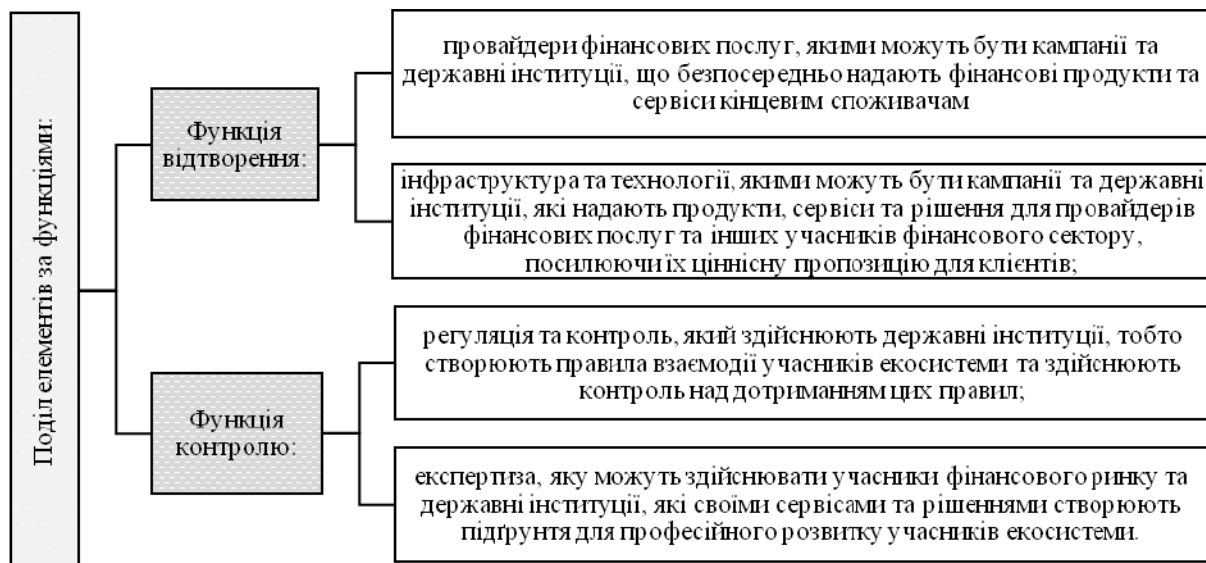

Рисунок 1 - Основні елементи фінансової системи

Джерело: розроблено авторами на основі [1]

Формування фінансової екосистеми дає низку переваг (рис. 2).

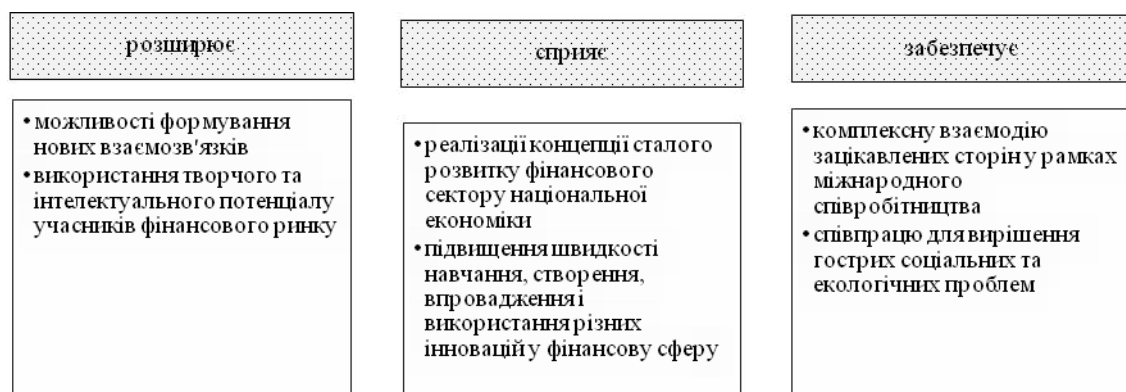

Рисунок 2 - Переваги формування фінансової екосистеми

Джерело: розроблено авторами на основі [1]

Важливим моментом у розвитку цифрових технологій займає активна участь Національного банку України, який виступає ініціатором і майданчиком

для розвитку фінтех-проектів. Відтак у січні 2020 року було затверджено «Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року» [5].

Одним із стратегічних напрямків цієї стратегії є розвиток ринку фінтех та цифрових технологій [5]. Проект стратегії базується на всебічному вивченні більше 30 передових та найрозвиненіших екосистем світу із сучасних підходів до регуляції ринку фінансових інновацій світовими регуляторами [5].

Наразі Fintech ринок налічує понад ста компаній, що реалізують свої продукти у сферах платежів та переказів, технологій та IT-інфраструктура, мобільні гаманці, маркетплейси, іншуртех, діджитал та необанки, блокчейн та криптовалюти, медіа. Так відомим фінтех продуктами у сфері платежів та переказів є: Agency21, CoinuPay, Easypay.

У 2022 році найпопулярнішим цифровим активом є криптовалюта. Криптовалюта – вид цифрових грошей, в якому використовуються розподілені мережі та публічно доступні журнали реєстрації угод, а ключові ідеї криптографії поєднані в них з грошовою системою заради можливості створити безпечну, анонімну та потенційно стабільну віртуальну валюту. До фінтех-стартапів у сфері криптовалюти відносяться криптобіржі, обмінники, майнінгові компанії, інвестиційні та ICO майданчики.

Блокчейн – це розподілена база даних, у якій зберігається інформація про кожну транзакцію, вироблену в системі. Використання блокчейн-рішень можливе в будь-якій сфері, зокрема у фінансових технологіях [3].

Саме Україна є батьківщиною засновників таких відомих криптостартапів як Bitfury, Nascen, Bloqly, не кажучи вже про власні криптовалюти та численних блокчейн-розробників.

Вже у 2020 р. у Верховній раді було прийнято законопроект «Провіртуальні активи», де визначається статус віртуальних активів, класифікація, та майнові права на них [4].

Отже, зміна організаційної структури фінансового сектору в першу чергу пов'язана з передовими фінансовими технологіями, завдяки яким банки та фінансові установи створюють свої екосистеми. Перехід від традиційної системи надання фінансових послуг до цифрової надає великі можливості як великим фінансовим компаніям, так і стартапам FinTech для роботи з банками або фінансовими організаціями. Чим більше ключових проектів фінансової інфраструктури будуть запуснені у виробництво, з'явиться більше гравців, які будуть зацікавлені у впровадженні цифрових фінансових технологій.

Література:

1. Маслій Н. Д., Задорожнюк Н. О., Жаданова Ю. О. Дослідження сутності та структури фінансової екосистеми. Журн. «Приазовський економічний вісник» 2020 р. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/5_22_ukr/32.pdf (дата звернення: 17.01.2022).

2. Довгань Ж. М. Розвиток банківських екосистем: ризики і перспективи. Журн. Інноваційна економіка. 2019. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2019_5-6_23 (дата звернення: 17.01.2022).

3. Кльоба Л. Г., Добош Н. М., Сорока О. П. Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. Журн. Ефективна економіка.

2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8479> (дата звернення: 23.01.2022).

4. Офіційний сайт Верховної ради України. Прийнято Закон «Про віртуальні активи». URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/213503.html> (дата звернення: 19.12.2021).

5. Шевченко О. М., Рудич Л. В. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. Ефективна економіка.2020.№7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/63.pdf

УДК [005.922.1:336]:[368:339.13](477)

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Мельник О.І., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасних умовах розвиток страхового ринку України стримується через ряд деструктивних факторів. До основних із них належать: зниження рівня платоспроможності та ліквідності; відсутність чіткої бізнес-моделі; необґрунтованість підходів в управлінні фінансовими ризиками; невизначеність стратегії та програми формування фінансової безпеки страхового ринку як складової безпеки небанківського фінансового сектору та інші.

Рівень фінансової безпеки страхового ринку України на сьогодні залишається низьким. Такі індикатори як рівень проникнення страхування та концентрація страхового ринку за преміями є значно нижчими, ніж аналогічні світові показники та показники європейських країн. Крім того, через посилення нормативів щодо платоспроможності та достатності капіталу, ряд страхових компаній не виконують зазначені вимоги і завершують свою діяльність. Так, якщо на початок 2021 р. в Україні було зареєстровано 208 страхових компаній, то на кінець III кварталу їх кількість становила 169 одиниць [1].

Значний вплив на ключові показники страхового ринку здійснили й військові дії на території України. У квітні 2022 р. на ринку страхування послуги надають 145 компаній, з них – 132 нон-лайф та 13 компаній зі страхування життя. Згідно з даними опитування, проведеного НБУ, 42 % страховиків мають проблеми з повним та своєчасним поданням звітності. Крім того, 25 страховиків, на які припадає 10,5% страхового ринку, зазначають про проблеми з виконанням нормативів. Із них сім найбільших за обсягами діяльності (8,9 % ринку) мали проблеми з дотриманням нормативів і до війни, у 2021 році. При цьому суттєво знизилися обсяги продажів, особливо через роздрібні канали, є значна кількість запитів від клієнтів на відтермінування чергових платежів та розірвання договорів страхування [2]. Така ситуація потребує насамперед новітніх підходів до регулювання та нагляду за діяльністю страхових компаній, розробці стратегії формування фінансової безпеки страхового ринку в умовах трансформаційних змін, а також

комплексного підходу щодо процесу управління фінансовими ризиками у системі фінансової безпеки.

До основних складових оптимального стану фінансової безпеки страхового ринку відносять: ефективність та стабільність страхових компаній; конкурентоспроможність та фінансову незалежність; захищеність інтересів страховиків у фінансовій сфері; достатність фінансових ресурсів; збалансованість системи фінансових показників та інструментів й ін. Відтак, враховуючи зазначене, визначальними напрямками щодо зміцнення і забезпечення оптимального стану фінансової безпеки мають стати: залучення інвестицій у розвиток страхової інфраструктури; підвищення рівня страхової культури та якості життя населення; підвищення якості страхових послуг і зниження витрат, що виникають у процесі їх надання; встановлення підвищених вимог щодо страхових компаній, що реалізують свою діяльність з іноземним капіталом; розробка державних цільових програм НДР у сфері страхування та підготовки висококваліфікованих фахівців для страхового ринку тощо [3, 4]. При цьому розробка заходів зміцнення фінансової безпеки страхового ринку має відбуватися з урахуванням поточних та уточнених довгострокових пріоритетів національних інтересів у фінансовій сфері, визначеної системи загроз та дестабілізуючих факторів.

Відтак, керуючись базовими підходами до розробки програм забезпечення безпекового рівня певної підсистеми фінансової безпеки України [5], визначимо основні структурні елементи Програми формування фінансової безпеки страхового ринку:

1. Пріоритети національних інтересів України у фінансовій сфері, орієнтири забезпечення фінансової безпеки страхового ринку, а також цілі, завдання та пріоритетні напрями регуляторного органу у сфері страхування;

2. Реальні та потенційні загрози фінансовій безпеці страхового ринку та національним інтересам у сфері страхування з урахуванням внутрішніх умов та глобалізаційних процесів;

3. Основні напрями забезпечення фінансової безпеки страхового ринку та національних інтересів у сфері страхування;

4. Очікувані результати від реалізації комплексу визначених напрямів та заходів;

5. Ресурси, необхідні для реалізації програми.

Отже, застосування запропонованих напрямів щодо зміцнення фінансової безпеки страхового ринку сприятиме мінімізації наслідків деструктивного впливу ризикового середовища фінансової сфери та підвищенні загального рівня фінансової безпеки держави в умовах глобалізації, реалізації фінансових інтересів на міжнародному рівні та її економічного зростання в цілому. Крім того, за цих умов буде реалізована роль страхування як у розвитку фінансового ринку, так і сприянні стійкості економічного зростання України.

Література:

1. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 12.04.2022).

2. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати – результати опитування НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voyennogo-stanu-rinok-strahuvannya-prodovjuye-pratsyuvati--rezultati-opituvannya> (дата звернення: 12.04.2022).

3. Полторак А. С., Мельник О. І., Баришевська І. В., Фінансова безпека страхового ринку України. *Modern Economics*. 2021. № 28(2021). С. 119-126. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V28\(2021\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V28(2021)-17).

4. Ситник Н. С., Кравцова О. В. Оцінка фінансової безпеки страхового ринку в сучасних умовах. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2019. № 10. С. 219-328.

5. Полторак А. С. Фінансова безпека держави в умовах глобалізаційних змін: теорія, методологія, практика. Миколаїв : МНАУ, 2019. 536 с.

УДК 336.6

МІСЦЕ КРАУДФАНДИНГУ В ЕКОСИСТЕМІ ЗЕЛЕНИХ ФІНАНСІВ

Боднар О.А., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

В останні роки вивчення крауд-технологій набирає популярності у закордонних та вітчизняних наукових публікаціях. При цьому тематика сталого розвитку поки що недостатньо розкрита в роботах з краудфандингу, а зелений краудфандинг є новою галуззю зелених фінансів у вітчизняних та закордонних дослідженнях.

Необхідно відзначити, що краудфандинг останніми роками стає перспективним інструментом у теорії та практиці зелених фінансів [1], у тому числі найбільш доступним у складних умовах пандемії коронавірусу (COVID-19) [2], оскільки при цьому фінансування сталого розвитку у світі виявляється під додатковим тиском і потребує пошуку нових джерел та інструментів [3].

Крауд-технології - неоднорідний набір інструментів, підходів та технологій, що дозволяють об'єднати розподілені ресурси безлічі людей для вирішення одного завдання. До них відносяться: краудсорсинг, краудкастинг, краудкомп'ютинг, краудфіксінг, краудменеджмент і краудфандінг (у тому числі краудінвестінг) [4].

Докладніше слід зупинитися на краудфандінг (crowdfunding), який називають «народне фінансування». Це колективне співробітництво людей (донорів), які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило, через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій (реципієнтів). Крім донорів та реципієнтів, системотворчу роль несе крауд-платформа, яка організує та опосередковує фінансування краудфандингових проектів та організацію кампаній [5].

У краудфандингу ключову роль відіграють користувачі краудфандингової платформи та мережевий ефект. Він дозволяє уникнути залучення фінансових посередників та стимулює інновації, зближуючи споживачів та компанії [5].

Залежно від об'єкта фінансування можна виділити: креативні проекти, соціальні проекти, бізнес-проекти, політичні проекти.

У рамках нефінансової мотивації дуже поширені моделі краудфандингу, що ґрунтуються на: пожертвуваннях (donation-based); винагороді (reward-based); проведення передпродажів (pre-sales-based).

У межах фінансово-економічної мотивації поширені такі моделі з урахуванням: боргового фінансування (debt-based, lending-based), акціонерного фінансування (equity-based), роялті (royalty-based) [3, 4].

На нашу думку, екосистема зелених фінансів будується за наступним принципом: ті, хто має надлишок капіталу, але дефіцит ідей для сталого розвитку, надають свій капітал тим, хто має дефіцит капіталу, але надлишок ідей. Загальна стійкість такої фінансової екосистеми підтримується такими основними властивостями: консистентність (цифрові контракти, захищені канали трансакцій, блокчейн-технології); вітальність (система створює середовище відтворення попиту та пропозиції, залучення споживачів, партнерів тощо на основі цінності та ідентичності, що часто потребує інтеграції нефінансових сервісів, підтримки лідерів думки); розподіленість; мережевий та синергетичний ефекти; адаптивність [4].

Зелений краудфандинг як інструментальний концепт багато в чому відповідає умовам екосистеми зелених фінансів, оскільки взаємопов'язує ідеї в галузі сталого розвитку з джерелами фінансування, є розподіленою, вітальною та адаптивною мережею.

На користь цієї тези свідчить таке:

- краудфандинг придатний для недостатньо розвинених економік, які зазнають дефіциту посівних та венчурних інвестицій;
- мережевий ефект на краудфандинговій платформі дозволяє акумулювати цінність та актуалізувати соціальний капітал, що не є характерним для традиційних фінансових інструментів;
- краудфандинг має слабку прив'язку до географії знаходження інвесторів та власників проектів, але тяжіє до територій з високим креативним потенціалом;
- моделі на основі винагороди дозволяють фінансувати проекти, які є менш життєздатними у традиційній інвестиційній системі (у тому числі проекти сталого розвитку);
- краудфандингові платформи вже успішно підтримують деякі проекти у сфері сталого розвитку [6].

Отже, фінансування проектів на основі крауд-технологій дозволить ідентифікувати проекти зі значною соціальною та екологічною результативністю, знизити вплив на процес зеленого фінансування обмежень традиційних інструментів інвестування, що найбільш актуально в умовах національних економічних криз.

Література:

1. Fedosova A. (2018). Green crowdfunding: disruption or opportunity? URL: <http://www.crowdfundres.eu/news/green-crowdfunding-disruption-opportunity/> (дата звернення: 18.03.2022).

2. Peek S. (2020). How to Use Crowdfunding to Support Your Small Business Through Coronavirus / U. S. Chamber of Commerce. URL: <https://www.uschamber.com/co/run/business-financing/coronavirus-crowdfunding-campaigns> (дата звернення: 18.03.2022).
3. Sirenko N. Baryshevska I. Melnyk O. (2021). The Genesis of Financial Market Institutionalisation in Ukraine: An International Perspective. Scientific horizons. Vol. 24, № 10. URL: [https://doi.org/10.48077/scihor.24\(10\).2021.97-108](https://doi.org/10.48077/scihor.24(10).2021.97-108) (дата звернення: 18.03.2022).
4. Testa S., Roma P., Vasi M., Cincotti S. (2019). Crowdfunding as a tool to support sustainability-oriented initiatives: Preliminary insights into the role of product/service attributes. Business Strategy and the Environment, pp. 1–17. <https://doi.org/10.1002/bse.2385>.
5. Де взяти гроші на свій проєкт? 5 платформ для краудфандингу. URL: <https://happymonday.ua/5-platform-dlya-kraudfandyngu> (дата звернення: 18.03.2022).
6. Hörisch J. (2019). Take the money and run? Implementation and disclosure of environmentally-oriented crowdfunding projects. Journal of Cleaner Production, vol. 223, pp. 127–135. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652619307930> (дата звернення: 18.03.2022).

УДК 336:631

ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ ЗОВНІШНЬОЇ ПІДТРИМКИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мікуляк К. А., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Фінансові відносини пов'язані з формуванням, розподілом та використанням фондів грошових засобів. У процесі свого колообігу, капітал будь-якого підприємства проходить послідовно наступні фази: грошова, виробнича, товарна, знову грошова. Світова фінансова криза негативно вплинула на фінансові відносини, які роками напрацьовувалися, удосконалювалися й закріплювалися між суб'єктами господарювання.

Теоретичним аспектам фінансових відносин приділяли увагу С. Нікола [2], Л. Кобиляцький, Р. Пікус та ін. Фінансові відносини опосередковують процеси виробництва, розподілу, перерозподілу національного доходу в цілому та валового регіонального продукту, зокрема [2].

До складу внутрішніх входять фінансові відносини між підприємством та його власниками (засновниками), структурними підрозділами, працівниками, а також відносини в середині самого підприємства (з приводу формування чистого прибутку підприємства і використання різного роду грошових фондів, визначення величини нерозподіленого прибутку звітного періоду) [2].

Типові складові частини сфери зовнішніх фінансових відносин підприємства такі: відносини між підприємством та його акціонерами, державою, постачальниками, покупцями, фінансово-кредитними установами.

Фінансові відносини в системі зовнішньої підтримки діяльності підприємства включають: різні форми фінансування розвитку підприємства; кредитування підприємств; лізинг або оренду; страхування та ін. [1].

Уряд для сприяння залученості більшого кола сільськогосподарських товаровиробників до державних програм, та як наслідок, збільшення посівних площ в Україні, вніс зміни до державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» (Постанова КМУ від 24.01.2020 № 28) та портфельних гарантій (Постанова

КМУ від 14.07.2021 № 723). Зокрема, змінами уточнюються суб'єкти, які мають право на отримання підтримки [4]. Так, в умовах сьогодення державну підтримку можуть отримати українські аграрії – фізичні або юридичні особи - резиденти України, за умови, що їх засновники не є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором/окупантом, та/або особою, яка належить або належала до терористичних організацій (суб'єкти, які мають інших бенефіціарів мають право на участь) [4].

Забезпеченню сталого проходження посівної кампанії у 2022 році Постановою КМУ від 12 березня 2022 р. № 274 для малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників збільшено граничний обсяг державних гарантій на портфельній основі до 80% загальної суми зобов'язань за основним боргом за портфелем кредитів банку-кредитора та 80% за кожним окремим кредитом [5].

Станом на 13 квітня 2022 року комерційні банки видали кредитів 2080 с.-г. товаровиробникам на 5 млрд 434 млн грн, основна сума яких була залучена за програмою портфельних гарантій 80 % – 4 млрд 413 млн грн [5]. Областями-лідерами із залучення кредитів є Кіровоградська (1 млрд 81 млн грн), Вінницька (944 млн 182 тис. грн), Дніпропетровська (738 млн грн), Одеська (549 млн 908 тис. грн) та Львівська (348 млн 891 тис. грн) [5].

До числа комерційних банків, які надають відповідне кредитування належать: АТ «Ощадбанк», АТ КБ «ПриватБанк», АТ «ПУМБ», АТ «ПроКредит Банк», АТ «Райффайзен Банк», АБ «Укргазбанк», АТ «Укрексімбанк», АТ «Кредобанк», АТ «МІБ», АТ «Креді Агріколь банк», АТ «ОТП Банк», ПАТ «МТБ Банк», АТ «Агропросперіс Банк», АТ «Полтава-Банк», ПАТ «Банк Восток», АТ «Банк Альянс», АТ АКБ «Львів», АТ «Асвіо Банк», АТ «Таскомбанк», АТ «Піреус Банк МКБ», АТ «Кредитвест Банк», АТ «КІБ» [5].

Кабінетом Міністрів України активовано додаткові механізми кредитування суб'єктів аграрного сектору, зокрема, через розширення програми «Доступні кредити 5-7-9%» щодо отримання українськими підприємствами кредитних коштів до 60 млн грн під 0% [3]. Відтак, з початку війни зі всієї суми виданих кредитів за програмою «5-7-9%», 42% припадає на аграрний сектор, а саме 12 тис. фермерських господарств витратять кошти на закупівлю добрив, пального та ін. [3].

Крім того, НБУ ініційовано перегляд положення щодо провадження діяльності зі страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою для зняття обмежень на участь страховиків у такому страхуванні.

В умовах воєнного стану активізація кредитної діяльності, розширення спектру програм державної підтримки сприятиме налагодженню фінансових відносин аграрних підприємств.

Література:

1. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками. URL: <http://surl.li/bttcdc> (дата звернення: 07.04.2022).
2. Нікола С.О. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. 2020. 206 с.

3. Уряд розширив доступ аграрних підприємств до пільгового кредитування. URL: <http://surl.li/btrkq> (дата звернення: 07.04.2022).

4 Уряд вніс уточнення щодо агровиробників, які мають право на державну підтримку. URL: <http://surl.li/btrkr> (дата звернення: 13.04.2022).

5. Банки видали аграріям кредитів майже на 5 млрд 434 млн грн. URL: <http://surl.li/btrkt> (дата звернення: 14.04.2022).

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ Й ОСВІТІ»

ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ РОБОТИЗАЦІЇ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

*Пісоченко Т. С., канд. екон. наук,
асистент кафедри інформаційних систем та технологій
Миколаївський національний аграрний університет*

***Анотація:** Розглянуто поняття роботизованої автоматизації та штучного інтелекту . Наведені види штучного інтелекту та порядок впровадження роботизації у бухгалтерський облік*

***Ключові слова:** роботизація, робот, штучний інтелект*

В XXI столітті в бухгалтерії все більшу актуальність, крім традиційних засобів, набувають технології автоматизації обліку, такі як роботизована автоматизація (RPA – Robotic Process Automation) та штучний інтелект (AI – Intelligent Automation).

RPA-рішення імітують роботу бухгалтера з інтерфейсом програми із закладеного алгоритму. Робот створює та проводить рахунки-фактури на основі накладної. Збоку це виглядає наступним чином: курсор бігає екраном, заповнює документ, натискає кнопки. Повна ілюзія роботи бухгалтера тільки бухгалтер – відсутній. Такий варіант використовується для роботи в старих бухгалтерських програмах, що не мають інтерфейсу програми, за допомогою якого програма взаємодіє з іншими автоматизованими системами. Найсучасніші бухгалтерські програми вміють безпосередньо взаємодіяти з роботами. У системі легко з'являються готові документи та звіти без використання графічного інтерфейсу. На базі RPA-платформи electroNeek вирішуються такі завдання, як створення первинної документації, виставлення рахунків та відстеження оплати за ними, звіряння взаєморозрахунків з контрагентами, перенесення даних у бухгалтерську базу з CRM-системи. Схожий перелік завдань закриває рішення лідерів глобального ринку RPA-компаній UiPath (uipath.com), Automation Anywhere (automationanywhere.com) та Blue Prism (blueprism.com) [1].

Введення в дію RPA починається з формалізації та опису бухгалтерських бізнес-процесів. Згодом роботи налаштовуються під виконання заданих

алгоритмів. RPA обмежена рутинними бухгалтерськими процедурами, такими як створення та проведення ланцюжків пов'язаних документів або проведення звірок даних. RPA-рішення не вміють аналізувати інформацію та приймати рішення, це не альтернатива бухгалтеру, а його робочий інструмент, такий самий, як «BAS:Бухгалтерія» або «Excel». Впровадження RPA дозволить бухгалтеру сконцентруватися на завданнях, у яких потрібно застосовувати професійне судження, аналізувати та інтерпретувати дані. Це продовження ідеї класичної автоматизації, наступний рівень співпраці людини та машини у бухгалтерії. Робот – помічник бухгалтера, який спрощує рутинні процедури. Слід зазначити, що чим більше підприємство, тим більша потреба в автоматизації обліку, управлінні, поєднанні облікових та управлінських систем окремих відділів, а також філій в єдиний комплекс, який дозволить вирішувати питання більш ефективно, так як саме в таких підприємствах зазвичай створюється великий адміністративний апарат, який можна скоротити та зробити більш гнучким.

Крім RPA існує, ще одна система автоматизації, штучний інтелект (AI) – це нова галузь, яка ще не встигла замінити старі бухгалтерські рішення ні в одній фірми. Це не автономний самостійний розум, як людський, швидше його доповнення. ІА-рішення засновані на методах машинного навчання, комп'ютерному зорі та аналізі великих даних. Вони навчаються, накопичуючи досвід, але не вміють думати. Штучний інтелект, на сьогодні, чудово справляється із завданнями класифікації та прогнозуванням, більшого він поки що не вміє. У бухгалтерському обліку найбільш динамічно розвиваються два ІА-рішення, наведені на рисунку 1.

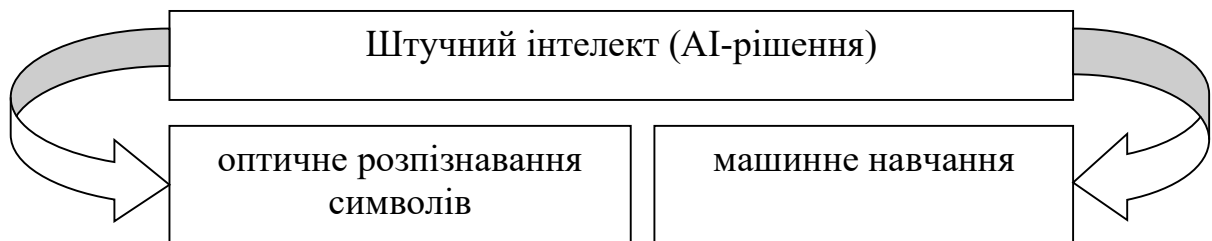

Рисунок 1 – Види штучного інтелекту

Джерело: Розроблено автором

ІА-рішення здатні керувати процесами, роботизованими за допомогою RPA. Введення первинних документів в бухгалтерську базу може ініціювати його проведення та формування необхідних звітів. Але для навчання таких роботів потрібно багато прикладів та людей, які покажуть ці приклади. Щоб правильно кваліфікувати придбаний актив, досвідченому бухгалтеру потрібно кілька секунд. А щоб навчити робота приймати таке рішення – тисячі годин.

Складніші бухгалтерські завдання, такі як розробка облікової політики, штучний інтелект поки вирішувати не здатний. Для цього потрібно навчити його виносити професійне судження і мати відповідні набори даних про організацію та її зовнішнє оточення. Розвиток штучного інтелекту буде драйвером перетворення бухгалтера з виконавця бухгалтерської роботи на архітектора облікових систем, вчителя роботизованих помічників і, звичайно, в інтерпретатора бухгалтерської інформації для керівника [2].

В Україні розвиток даних технологій йде повільно, але вже набули розповсюдження технології RPA, в Україні діють фірми, що спеціалізовані на їх впровадженні. На сьогодні діє фірма Autorpad, яка пропонує технологічні рішення у сфері RPA своїм клієнтам. Вони продають готового робота або розробляють нового помічника під потреби клієнта. Робот працює на сервері або на включеному комп'ютері і виконує дії бухгалтера в бухгалтерській програмі. Autorpad-фірма пропонує різні RPA-рішення для менеджерів по продажам, маркетологів, SMM-спеціалістів та бухгалтерів [3].

Отже, на сьогодні, найбільш розповсюдженими технологіями обліку є спеціалізовані бухгалтерські програми, у той час як ERP-системи та RPA-рішення набули меншого розповсюдження (у великих компаніях та містах). ІА-технології в бухгалтерії є для України новими сферами, їх розповсюдження є досить низьким.

Література:

1. Король С.Я, Ключко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємство*. 2020. № 1 (112). С. 170-176.
2. Осмятченко В.О. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних укладів. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2018. № 2. С. 131-138.
3. Офіційний сайт Autorpad. URL : <https://autorpad.com/> (дата звернення: 19.04.2022)

Abstract: *The concept of robotic automation and artificial intelligence is considered. The types of artificial intelligence and the procedure for implementing robotics in accounting are given*

Key words: *robotics, robot, artificial intelligence*

УДК 65.011.56

ЗАСТОСУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

***Борян Л. О.,** ст. викладач,*

Миколаївський національний аграрний університет

Земля - основне національне багатство України, яке потрібно ефективно використовувати. Для того щоб сформувати цивілізований ринок інформаційних ресурсів, необхідних для прийняття рішень щодо землекористування та землеволодіння використовують земельно-інформаційні системи (ЗІС), які дозволяють оперативно аналізувати великі масиви геопросторової та іншої спеціалізованої інформації.

Земельно-інформаційна система складається з бази даних, пов'язаних з землею для певної області, також дозволяє збирати, оновлювати, обробляти і поширювати інформацію. Ця система допомагає при плануванні та розвитку територій, прискорює правові, адміністративні і економічні прийняття рішень.

У ЗІС організовано впорядковану сукупність масивів інформації, яка надходить з різних джерел, документів і інформаційних технологій, що

реалізують інформаційні процеси управління земельними ресурсами.

Земельно-інформаційна система – це географічна інформаційна система земельно-ресурсної і земельно-кадастрової спрямованості. Використання кадастрів інтегрованої земельно-інформаційної системи дає змогу оптимізувати землекористування і забезпечити якість прийняття управлінських рішень.

Земельно-інформаційна система дає змогу формувати в межах цілісного геоінформаційного простору дані про територію та умови користування нею, її транспортну й інженерну інфраструктуру, об'єкти нерухомості, а також сконцентрувати і впорядкувати зберігання та поновлення даних стосовно об'єктів, надати відкритий доступ населенню до джерел інформації про території України.

Користуватися ЗІС можуть всі, кого цікавлять земельні ресурси – фермери, керівники сільськогосподарських підприємств, управлінські структури сільського та лісового господарства. Ефективність землекористування залежить від забезпеченості вітчизняних сільгосптоваровиробників та управлінців достовірною й оперативною інформацією про агроекологічний стан і потенційні продуктивні можливості земельних угідь.

Основна функція земельно-інформаційних систем – це управління на різних рівнях: стратегічному (вище керівництво), тактичному (менеджмент), операційному (рядові виконавці). На операційному рівні за допомогою ЗІС вирішуються типові виробничі задачі. Для державного і муніципального управління територією створюються комплексні територіальні інформаційні системи, які формують та взаємоузгоджують ведення різних відомчих кадастрів (земельного, водного, лісового, містобудівного та інших), реєстрів, і забезпечують органи державної влади і муніципального управління достовірною і комплексною інформацією. Головне завдання функціонування земельно-інформаційної системи в Україні – це формування єдиного інформаційного простору території.

Єдиний інформаційний простір дозволяє накопичувати узгоджену та достовірну земельну інформацію, ефективно використовувати накопичену інформацію, поповнювати бази новими даними, передавати інформацію між різними відомствами і користувачами.

В інформаційній базі даних ЗІС знаходяться показники, які характеризують стан землекористування. Крім атрибутивної інформації, існує ще її просторова прив'язка і для цього використовуються геоінформаційні технології. Інформацію для функціонування ЗІС надають земельний кадастр, моніторинг земель та землеустрій. В земельному кадастрі відображають дані про всі землі: їх розмір, розподіл за категоріями, угіддями, власниками та землекористувачами. Спостереження за станом земель виконує система моніторингу земель. Землеустрій відповідає за організацію та реалізацію управлінських рішень. Поєднання інформації з різних джерел в єдиній земельно-інформаційній системі покращує інформаційне забезпечення управління земельними ресурсами, усуває дублювання і суперечливість інформації.

Земельно-інформаційна система – це програмний комплекс, який складається з пошуку, реєстрації, накопичення, узагальнення та використання інформації для забезпечення кадастру, проектування, планування, проведення аналітичних розрахунків, здійснення обліку та формування звітності про використання та охорону об'єктів землекористування. Кінцевою метою формування земельно-інформаційної системи є створення механізму геоінформаційного забезпечення діючих на територіях України систем, пов'язаних з життєдіяльністю та соціально-економічним розвитком таких територій.

Застосування земельно-інформаційних систем дозволяє обробляти та аналізувати великі масиви геопросторової і атрибутивної інформації, на основі якої ухвалювати оптимальні управлінські рішення. Це дозволить ефективніше використовувати земельно-ресурсний потенціал України.

Література:

1. Таратула Р.Б. Теоретичні засади формування та функціонування земельно-інформаційної системи / Р.Б. Таратула // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. — 2017. — Вип. 24. Частина 2. — С. 34—38.
2. Семенчук І.М., Юзик В.А. Інформаційне забезпечення управління земельними ресурсами. АгроСвіт. № 4. 2018. С. 15–19.
3. Таратула Р. Б. Напрями підвищення ефективності інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами в Україні. Ефективна економіка. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

СЕКЦІЯ «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ «ДІЛОВА УКРАЇНСЬКА МОВА» ТА «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шарата Н.Г., *д.пед.н., доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет*

Предметом дисциплін «Ділова українська мова» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є мова як національно-культурний феномен, зокрема, як засіб спілкування у професійній сфері.

Основними завданням практичних занять є ознайомлення здобувачів вищої освіти з мовним законодавством України, нормами української літературної мови (орфографічними, пунктуаційними, лексичними, морфологічними, синтаксичними, стилістичними) у професійному спілкуванні, правилами складання професійних документів, термінами, професіоналізмами, номенклатурними назвами, з'ясувати особливості усного професійного мовлення, особливості використання лексики і фразеології в професійному

спілкуванні, опанування здобувачем вищої освіти основ науково-технічного перекладу.

Матеріал навчальних дисципліни має подаватися, на нашу думку, після початку вивчення фахових дисциплін та засвоєння певної професійної, зокрема термінологічної, лексики. Пріоритетом повинно стати опрацювання, крім лінгвістичної, фахової літератури з метою здобування інформації, а також розвиток умінь усної та письмової професійно спрямованої компетенції в галузі наукового й технічного перекладу опрацьованих науково-професійних текстів. Основними методами, які використовуються під час викладання і вивчення дисципліни, є: інтерактивні, кейс-метод, метод прес-формули, наочні методи, практичні методи, творчі методи, методи контролю та самоконтролю (графічний диктант та інші), дослідницькі та інші.

Видом аналітичних вправ за лексичним мовним рівнем є робота з підручниками, посібниками й словниками. Пропонуємо такі завдання: користуючись словником, розкрийте значення термінів, які в різних галузях науки набувають інших значень: *конструкція, реконструкція, автохтони, агент, адаптація, аерація, акт, активний, актуальний, корінь, елемент, валентність, нейтралітет*; випишіть зі словника 10 запозичених термінів. Укажіть, з яких мов їх запозичено. Доберіть, якщо можливо, українські відповідники. Наприклад: кредит (з латинської мови) – позика.

В усному фаховому спілкуванні для вдосконалення творчих умінь обирати з кількох можливих варіантів найточніший, стилістично доречний і виразний, який найкраще б відповідав для конкретної ситуації спілкування, ми використовуємо систему комунікативних завдань. Наприклад, створіть рольову ситуацію: *1) Ви зустрілися із знайомою людиною, після взаємного привітання починаєте розмову з набору стереотипних запитань і отримуєте лаконічні відповіді; 2) Змодельуйте таку ситуацію: Ви невдоволені вчинком свого колеги, зробіть йому зауваження, а він Вам повинен дати відповідь; 3) використовуючи етикетні формули, змодельуйте бесіду між директором (керівником) і особою, яка без поважних причин не з'явилася на роботу.*

Під час виконання завдання здобувачі вищої освіти переконуються, що ділове мовлення не може бути цілком спонтанним, що надзвичайно важливо мати в активному словнику цілий арсенал мовних засобів, які можна використовувати, беручи до уваги соціальні ролі партнерів по спілкуванню. Під час обговорення доцільно поставити проблемні запитання, наприклад: «Чи змінюється набір мовних засобів за такої зміни соціальних ролей комунікантів?».

Актуалізуються також соціолінгвістичні відомості, на основі яких формуються вміння добирати мовні засоби для оформлення думки відповідно до виконуваної комунікантом у колективі соціальної ролі.

Наступний вид завдань передбачає власне конструювання діалогів та полілогів. Наприклад, пригадайте правила мовленнєвого етикету під час вітання. Побудуйте і запишіть діалог, дотримуючи цих правил; прочитайте поданий нижче діалог під час співбесіди. Чи правильно відповідає претендент на вакантну посаду роботодавцю? Що треба відповідати і як?

- Розкажіть, будь ласка, де ви працювали?
- Ой, я працювала в багатьох установах.
- Можна конкретніше!
- Ну, не знаю. А що вам потрібно?
- А що ви умієте?
- Я все умію.

Отже, застосовуючи зазначену систему методичних прийомів формується культура ділового мовлення майбутніх фахівців-аграріїв, зокрема: збагачується лексичний запас мовленнєвими блоками; коригується їхнє мовлення відповідно до літературних норм тощо.

Література:

1. Шарата Н. Г. *Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб.* / Н. Г. Шарата, Т. П. Кравченко. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 306 с.

ЯВИЩЕ СИНОНІМІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Кравченко Т.П., к. філол. н. доцент кафедри українознавства,
Миколаївський національний аграрний університет

Важливим складником системних параметрів термінології є лексико-семантичні відношення, що виявляються на рівні синонімії, антонімії та полісемії. Лексико-семантичні явища, які спостерігаємо в сучасній економічній термінології, у своїх основних виявах принципово не відрізняються від цих явищ у лексико-семантичній системі сучасної української літературної мови. Проте вони мають і деяку специфіку, породжену особливостями формування та функціонування економічної терміносистеми.

Більшість термінологів, характеризуючи терміносистему, говорять про симетрію плану вираження і плану змісту, тобто однією з найсуттєвіших ознак терміна вважають його однозначність. Одному поняттю має відповідати один термін. Основною причиною утворення термінів-синонімів є уточнення, деталізація та диференціація змісту поняття в процесі розвитку науки, що нерідко супроводжується переглядом термінів. Синонімами в термінології називають терміни, що належать до того самого детоната, але мають деякі відмінності у поняттєвому плані, можуть відрізнятися семантикою словотворчих елементів, етимологією, ступенем сучасності та особливостями функціонування. У термінології вважають, що терміни-синоніми виражають ідентичні значення, тому їх ще називають дублетами.

Відомо, що термінологічна синонімія істотно відрізняється від загальномовної, оскільки вона не виконує стилістичної функції. Однак, навіть у ядрі, економічні терміни можуть виступати як стилістично марковані – залежно від сфери функціонування, наприклад, система теоретичних економічних наук послуговується терміном «заробітна плата», а галузеві

економічні джерела використовують як повну, так і коротку форму терміна – «зарплата».

В ядрі економічної терміносистеми виявлено лише поодинокі випадки синонімії, оскільки категорійні поняття економіки вже чітко розподілені між одиницями плану вираження. Ретельний аналіз термінів ядра економічної терміносистеми дав змогу виявити синонімічні пари, утворені внаслідок різних словотворчих процесів, напр.: *кооперація* – *кооперування*; різні за походженням, напр.: *інвестиції* – *капіталовклади*; та синхронне існування повного і короткого найменування поняття, напр.: *заробітна плата* – *зарплата*, *економіка сфер народного господарства* – *економіка сфер н. г.*; *економіка сільського господарства* – *економіка с. г.*, *агропромисловий комплекс* – *АПК*.

І якщо ядро економічної терміносистеми характеризує незначна кількість синонімів, то що далі на периферію, то кількість термінів-синонімів збільшується. Однією з основних причин розвитку синонімії нині є масштабне запозичення англійських економічних термінів в українську термінологію, з одного боку, і намагання вітчизняних економістів-теоретиків знайти питомо українські відповідники, з другого боку, пор.: *ліверидж* – *підойма*, *факторинг* – *перевідступлення*, *дисконт* – *зниження*, *ріелтер* – *торговець нерухомістю*, *бартер* – *товарообмін*, *форс-мажор* – *непередбачені обставини*.

Досить часто термінологічні лакуни заповнюють запозичення з різних мов, унаслідок чого з'являються терміни-синоніми різного походження, пор.: *акцептант* (лат.) – *трасант* (нім.), *ревальвація* (лат.) – *ревалоризація* (фр.), *жиро* (італ.) – *індосамент* (нім.), *комісіонер* (фр.) – *фактор* (лат.).

Тиском російської мови в попередні десятиліття можна пояснити наявність цілої низки синонімічних термінів, утворених на українському ґрунті, проте серед них є кальки з російської мови, напр.: *знос* – *зношеність* – *зношення* – *зношування* – *спрацювання*, *неустойка* – *забезпека*, *набувач* – *набувальник* – *придбавач*. І хоч українські мовознавці вказують на ненормативність таких термінів, як *знос*, *неустойка* і под., однак у практичній сфері їх ще, на жаль, вживають.

Останнім часом абсолютні синоніми в економічній терміносистемі виникають під впливом різних словотвірних процесів, про що йшлося вище, напр.: *форфейтинг* – *форфетування*, *секвестр* – *секвестрація* – *секвестрування*, *знос* – *зношеність* – *зношення* – *зношування*, *заставоотримувач* – *заставоодержувач*, *лізингоотримувач* – *лізингоодержувач*, *кредитоздатність* – *кредитоспроможність*, *нестача* – *недостача*. У науковій економічній літературі паралельно функціонують композити, що номінують ті самі поняття, пор.: *конкурентоспроможність* – *конкурентоздатність*; *кредитоспроможність* – *кредитоздатність*. Існування таких синонімічних термінів зумовлене нерозрізненням значень їхніх других компонентів.

Дублетні терміни можуть бути різними варіантами того самого слова, що з'явилися внаслідок чергування голосних і приголосних, наявності чи відсутності приголосних або голосних, пор.: *трансфер* – *трансферт*, *транш*

– *транша, брокредж – брокераж*. Це зумовлено перекладом, різним фонетичним освоєнням іншомовних слів. Наявність інваріантів іншомовних слів свідчить про те, що українська мова власними засобами може оформити будь-яке запозичене слово і пристосувати його до своєї фонетико-морфологічної будови.

Тенденція до стислості та лаконічності, яку спостерігаємо в термінології, спричинила активне функціонування двох варіантів економічних термінів – повного і короткого, напр.: *Національний банк України – НБУ, Європейський банк реконструкції та розвитку – ЄБРР, пропозиція товарів і послуг – ПТП, аграрний банк – агробанк, сільськогосподарський банк – сільгоспбанк, Міжнародне товариство міжбанківських фінансових телекомунікацій – СБІФТ – SWIFT*. Цікавим явищем є існування в економічних наукових працях аббревіатур-англіцизмів, які записують здебільшого латинською графікою, а іноді – українською, напр.: *У конкуренції з Міжнародним товариством міжбанківської фінансової телекомунікації (SWIFT) Інтернет посідає друге місце; Оплата послуг системи СБІФТ*. Це зумовлено тим, що реалії, які позначають ці терміни-аббревіатури, виникли в іншій країні й входять в українську економічну сферу разом із назвою.

Наявність незначної кількості синонімів у ядрі економічної терміносистеми і зростання їх кількості на периферії свідчить, з одного боку, про усталеність ядра й активне переглядання та поповнення термінологіки периферії, а з другого – що ця система – не штучне утворення, а природна мовна ієрархія, у якій відбуваються ті ж динамічні процеси, що й у літературній мові, пов'язані з подальшим її унормуванням. Відбувається відбір найвдаліших термінів з-поміж синонімічних, переважно запозиченого і питомого українського, з-поміж коротких форм і терміносполучень. Усе це також переконує в тому, що аналізована терміносистема має достатньо мовних засобів для передавання нюансів близьких за значенням понять.

ОСОБЛИВОСТІ КУЛІНАРНОЇ СПРАВИ МІСТА МИКОЛАЄВА У XIX СТОЛІТТІ

Березовська Т.В., к.і.н., доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет

Один маловідомий у нас французький літератор, а одночасно ще й чиновник за всіх режимів, Леруа-Больє якось дуже вдало зауважив, що Творець, зобов'язавши людину їсти, щоб жити, подарував їй апетит, поєднавши його із задоволенням. Але їжа – це не лише втамування голоду або задоволення, але і складова культури народу, а її особливість характеризує той чи інший регіон. Миколаїв не став винятком у цьому процесі. Тут сформувалася не лише своя оригінальна кухня, але й незвичайні страви, рецепти яких не забулися та не втратили популярності до сьогодні. Формування

кулінарних смаків миколаївців були зумовлені історичними процесами і соціально-економічними обставинами часів розвитку Миколаєва як міста.

Перш за все, слід зазначити, що Миколаїв було засновано, у прямому сенсі, на голому місці, а його першими мешканцями стали переселенці з різних країв: це були греки, які рятувалися тут від турецького геноциду, не останню роль відігравало козацтво, яке після руйнування Січі отримувало від уряду землі та посади, проте основну масу становили майстри з центральних губерній імперії. Миколаїв у перші сімдесят років його існування важко назвати містом. Це був закритий військовий гарнізон, життя якого було жорстко підпорядковане вимогам Чорноморського флоту. Відповідно і постачання було військовим, яким розпоряджалося кілька «щасливчиків», наближених до влади. Це постачання полягало в кількох видах круп, кислої капусти та солонини. Інших продуктів в Миколаєві було не знайти. Торгівля була під заборобою. Єдине, що можна було роздобути – це овочі з численних городів, а також риба з річок та лиману. Ми не знаємо, кому першому спало на думку з'єднати ці чарівні інгредієнти і створити такий витвір південного кулінарного мистецтва, як борщ з бичками. Це міг бути і чулий денщик, який жалів свого юного пана в офіцерських погонах і урізноманітнив його сухий раціон багатобарв'ям, а, можливо, чиясь кухарка, яка не могла примиритися з вічною солониною і чий злет фантазії зробив борщ з бичками закарбованим в анналах місцевої історії і зразком кулінарного мистецтва сьогодні. Свої смакові вподобання у стравах миколаївцям до сьогодні залишили греки, які навчили місцевих мешканців робити з овочів салати. Болгари також значно розширили наш раціон, оскільки саме завдяки їм на початку літа з кожного вікна разносяться пахощі фаршированого перцю. Не залишилася осторонь процесу формування гастрономічних уподобань і єврейська громада. Колись жодне свято в Миколаєві не обходилося без форшмака. Причому, форшмак непересічної господині був так само не схожий на форшмак іншої, як котлети або борщ. А чого лишень варта єврейська страва – фарширована щука або судак! Не кожному під силу приготувати, але кожний скуштує з задоволенням! Німці-колоністи привчили місцевих селян до виготовлення ковбас та копченого м'яса. До речі, на початку ХХ ст. в миколаївських крамницях ковбасу продавали, відрізаючи хвостики. Коли цих хвостиків набиралося достатньо, їх продавали на вагу за безцінь. Діти простих мешканців міста завжди вимагали від батьків купувати саме ці «хвостики». А потім з радістю і завзяттям розбирали їх та поїдали. Заможні родини, до яких належали лікарі, вчителі, інженери, не кажучи вже про зернотрейдерів, задовольняли свої смакові потреби далеко не ковбасними «хвостиками». До їх послуг були ресторани Миколаєва. Місто було позбавлено можливості мати трактири в перші десятиліття свого існування, тому коли воно змінилося внаслідок Кримської війни – на відкрите портове місто, тут відразу відкрили вже ресторани. Практично порт зробив Миколаїв містом. Щорічно він відпускав близько 200 млн. пудів пшениці, завдяки чому місто одержувало великий прибуток, оскільки Миколаїв мав урядовий привілей стягувати з зернотрейдерів значні

кошти у свій бюджет. Це завдяки хлібній торгівлі в Миколаєві з'явилася бруківка, ліхтарі, міський транспорт... Список можна продовжувати, але нам цікаво простежити процес створення ресторанної справи в Миколаєві.

Миколаїв стверджувався як місто спочатку відкриттям лише двох готелів. Це сталося наприкінці 60-х років XIX ст. Один носив досить претензійну назву «Петербурзький готель» з натяком на столичний шик і був розташований на Купецькій вулиці під номером 57. Другий готель «Золотий якір» відповідав характеру міста і знаходився на розі вулиць Адміральської і Рождественської під №1. Звичайно на базі готелів були ресторани, які мали неабиякий попит. Проте в Миколаєві, завдяки відкриттю торговельно-комерційного порту та дозволу заходити в місто іноземним суднам, двох готелів і ресторанів катастрофічно не вистачало. Тож немає нічого дивного в тому, що в місті наприкінці XIX – на початку XX ст. розпочався справжній готельний бум, у результаті якого вже напередодні I Світової війни 1914 р. їх було вже 20. На базі кожного готелю відповідно був ресторан. Готелі були розташовані в центральній частині міста та різнилися за класом та шиком. Елітним вважався готель «Лондонський», розташований на вулиці Спаській, 40. Йому не поступався «Готель Барбе» – на вулиці Соборній, 3 та «Санкт-Петербурзький готель» – на Соборній, 16. Цього ж рівня був і готель «Центральний» – на розі вулиць Католицької і Соборної під №41. Це були найвишуканіші готелі Миколаєва з не менш респектабельними ресторанами. Ресторани інших готелів і окремі ресторани були нижчі за рангом. Крім того в місті діяли кафе-ресторани, трактири та буфети на будь-який смак і гаманець. І якщо в дешевих закладах громадського харчування можна було побачити і брудні серветки, і кружляння мух над вчорашніми котлетами, то елітні ресторани тримали марку і намагалися відбити один у одного заможних клієнтів. З цією метою ресторатори вдавалися до запровадження різних цікавинок у своєму ресторані. Це могли бути і електричні мережі, і наявність телефонного зв'язку, і неймовірні бронзові канделябри «з родзинкою», і вишукана порцеляна.

Женучись за клієнтами, ресторани прагнули утерти носа конкурентам в оздобленні інтер'єру: розбивали зимові сади, прикрашали зали рідкісними рослинами і дзеркальними стінами. Меню теж вражало різноманітністю та вишуканістю. У ресторанах можна було замовити найдорожчі лікери і рідкісні закордонні вина, фрукти доставлялися з тропічних країн, кондитерські вироби – з Швейцарії, гусяча печінка та трюфелі – з Фландрії. На відміну від сучасних ресторанів, у минулому ресторани мали великі зали і лише декілька локальних зон, кабінетів, для приватного спілкування, не для багатьох очей. Відкривалися ресторани близько 15-ої години. Порядні жінки їх не відвідували. А якщо і доводилось, то лише в супроводі чоловіка. У ресторанах працювали елегантні люб'язні офіціанти. Їхня зовнішність повинна була відповідати високому рівню закладу. Офіціанти були вбрані в чорні фраки і білі рукавички. Зустрічав відвідувачів і супроводжував до їхнього столику метрдотель, вбраний в особливий фрачний костюм з лампасами. Офіціанти йому підпорядковувалися. Він подавав їм знак, коли слід здійснити зміну блюд або наповнювати вином бокали. Ресторани, трактири, буфети стали для миколаївців на початку XX ст.

звичним і необхідним атрибутом життя, так само як, скажімо, аптеки чи перукарні. Там завжди можна було зустріти знайомих, вони об'єднували міську спільноту і були центрами інтенсивного міського життя. У ресторанах Миколаєва проводилися урочисті обіди та вечери з нагоди особливих дат або вшанування когось із визначних містян. Меню з таких урочистостей слугувало для учасників своєрідним сувеніром і зберігалось дома. Підсумовуючи, слід зазначити, що миколаївці дома вживали традиційні для Південного регіону страви, деякі з яких можна вважати суто миколаївськими. Але в той же час миколаївська публіка активно відвідувала ресторани, про що свідчить зростання їхньої кількості та поступового виокремлення з готельного бізнесу. Ресторанні меню відповідають найвишуканішому смаку. І сьогодні ми маємо змогу спробувати приготувати зразки старовинної кулінарії Миколаєва. Бо, як казав знаменитий Дж.К.Джером: «Кухня – це храм, який ми вшановуємо, палаюча піч – це вогонь весталок, кухар – верховний жрець, який як рукою знімає сумні думки, долає ворожнечу, допомагає розквітнути кохання».

УДК 94(477)

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ІДЕЇ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

Побережець Г.С., к.і.н., асистент кафедри українознавства

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасних умовах, в процесі становлення державотворення України, актуальним залишається дослідження самого державотворчого процесу. Активні події цього періоду відносяться до кін. 50-х - 80-х рр. ХХ ст. і пов'язані з відомою історичною постаттю цього часу В'ячеславом Максимовичем Чорноволем. Саме він в процесі розбудови політичного, економічного розвитку України своєю активною державотворчою позицією призвів до демократичних змін в державі.

Постать В. М. Чорновола є визначальною не лише в історії України, а й у формуванні генерації ідей розвитку суспільства. Це були ідеї, які навіть його прибічниками сприймалися неоднозначно. І якби свого часу В. М. Чорновол був обраний президентом, на думку багатьох міг привести Україну кардинально позитивним шляхом ніж наші минулі керманичі країни.

Вже у студентські роки В. Чорновіл мав «нестандартні» погляди щодо суспільно-політичного розвитку країни [1, с. 437–438], про що писала факультетська газета «Журналіст». Його думки вирізнялись оригінальністю і були відмінними від інших. За це його критикували однолітки, викладачі вузу, але він все одно наполегливо відстоював власні погляди на світ, на радянську владу. В. Чорноволу стало «тісно» на філологічному факультеті, і він змінив його на журналістський. Молодій, енергійній людині хотілося більш активно брати участь у суспільних процесах, у розв'язанні політичних і економічних проблем, що постійно визрівали в житті і які так сильно хотіла приховати радянська влада. Ще недавно він, так як і його однолітки, був комсомольцем за переконанням, бо виховувався в тому ж суспільстві, як і всі [2, с. 59].

Журналістом В. Чорновіл почав себе відчувати, працюючи у 1960 р. на Львівській студії телебачення [1, с. 438].

Прагнучи незалежної політичної позиції, В. Чорновіл дізнається про жахливі репресії часів сталінщини. Розуміючи, що стільки років жив у брехні, молодому В'ячеславу прийшла ідея подолання беззаконня сталінських часів, ідея контролю громадськості над владою: «Тільки найширший контроль громадськості, тільки дальша послідовна демократизація життя може бути гарантією проти повторення сваволі й беззаконня» [2, с. 207]. Так він поступово стає на шлях державотворення, боротьби за створення зовсім іншого, морально здорового суспільства, що буде не схожим на попереднє. Він відстоює національну гідність та національну думку, яку довгий час ганебно намагалися знищити.

Суспільна позиція В. Чорновола яскраво проявилася в одному з його листів з Вінницького концтабору в 1968 р., в якому він, підтримуючи соціалістичну ідею, наголошував, що це має бути соціалізм, який не буде контролювати будь-які дії чи думки громадян своєї держави, це повинен бути соціалізм із демократичними свободами, дотриманням прав, економічним і політичним самоврядуванням, а особливо з вирішенням проблеми національної мови і культури [2, с. 734]. Саме за таких умов В. Чорновіл може підтримувати ідеї соціалізму. У його думках все більше утверджується ідея створення зовсім іншого суспільства і держави. Ставши на цей нелегкий шлях, він покладав власне життя на досягнення великої мети.

Кривава хвиля репресій, що прокотилася Україною проти творчої молоді в кінці 60-х рр. ХХ ст., спричинила грубі порушення законів країни. Це були закриті судові процеси з грубими порушеннями принципу гласності та ін. Тому не дивно, що група інтелігенції в одній із своїх заяв зазначала: «...на Україні, де порушення демократії доповнюється і загострюється викривленням в національному питанні, симптоми сталінізму виявляються ще більш очевидно й грубо» [3, с. 131–132]. Як результат – за цю заяву було покарано майже всіх, хто поставив свій підпис у кінці, а таких було 150 осіб. Більшість із них, за вказівкою спецслужб, було звільнено з роботи. Саме тоді почала ще активніше діяти інтелігенція, яку вже важко було зупинити. «На Україні з'явилася інтелігенція, що почала свій родовід не від щасливих трудівників соціалістичних ланів» [3, с. 67], – так описував В. Чорновіл появу нової групи соціально активної інтелігенції. До людей, які були здатні відродити українську культуру, він відносив Ліну Костенко, Миколу Вінграновського, Івана Дзюбу та ін.

В. Чорновіл вважав, що права людини і нації нерозривні, вони взаємопов'язані і їх протиставляти не можна. «Безсилою є і буде поліційна профілактика мізків, якщо й далі закривати очі на нерозв'язані проблеми, зокрема, національні. Знову і знову доведеться кидати за ґрати тих, хто вперто не бажає чорне називати білим. Доведеться м'яти сумління людей замість того, щоб спиратися на людей з розвиненим почуттям честі і сумління... А потім все одно доведеться реабілітувати людей і визнати за ними ту правду, за яку вони жертвували молодість» [4, с. 105].

В. Чорновіл виділяв два види націоналізму – жертвний націоналізм і кар’єрний націоналізм, а саме поняття «націоналіст» він трактував так: «це патріот своєї Батьківщини. Це людина, яка понад усе любить свою Батьківщину, нашу Україну, яка понад усе хоче добра для неї» [5, с. 303].

У 1980-ті роки погляди В. Чорновола на національне питання кардинально змінилися. До цього він вважав можливим зміну національної політики радянської влади шляхом повернення її до ленінських норм і засад. У ці роки він почав пропагувати і відстоювати ідею про природне право кожної нації на широке самовизначення. Опозиційні настрої і репресії, вважав він, і були результатом невирішеності національного питання. Ідея соборності і єдності, на його думку, – одна з найсильніших в українському народі. Якийсь час він ще надіявся на раціоналізм і конструктивізм представників держави. Народження єдиної соборної української нації, зазначав В’ячеслав Максимович, «був би набагато активнішим, якби українська мрія стала мрією сьогоденних керівників держави» [1, с.49–52]. Надія на те, що вище керівництво візьме на озброєння ідеологію українського державотворення, не справдилася.

Наприкінці 1980-х років у В. Чорновола виникла ідея федеративної України – як протиположності імперському централізму. Майбутню федеративну державу він уявляв «союзом земель, які склалися історично і несуть на собі природно-кліматичні, культурно-етнографічні, мовно-діалектні, побутово-господарчі та інші відмінності, що творять неповторне, різнолике обличчя єдиного народу» [6, с. 2–3].

В. Чорновіл розглядав в організаційній єдності прагнення України до незалежності та прагнення України до Європи. Він вважав, що лише там молода держава зможе знайти підтримку для відродження та захисту від зовнішньої та внутрішньої загрози. Така загроза була в державі ще з часів проголошення її незалежності. Проти єдності України і Європи виступали комуністи, соціалісти та ін. В. Чорновіл не погоджувався з діями влади, пояснюючи це тим, що українська влада не має патріотизму і тому не має української ідеї [5, с. 74].

Таким чином, погляди В. М. Чорновола з часом його становлення на шлях державотворення зазнали трансформації. Виховуючись у комуністичному суспільстві, він став демократом. Його життєвою позицією стало руйнування тоталітарного режиму в СРСР і будівництво демократичної, соборної, Української держави. Він був прихильником державної незалежності України, виношував цю ідею все своє життя, і йому вдалося реалізувати її на практиці. В. Чорновіл розробляв, відстоював і пропагував ідеї економічної децентралізації, духовного відродження української нації, піднесення української культури, відновлення історичної пам’яті і традицій. Будучи керівником Народного Руху України, він сприяв прийняттю важливих документів, які поклали початок Українській незалежності. Реалізувавши мету свого життя, продовжував захищати свою ідею – демократичної країни. В. Чорновіл прагнув розвивати Українську державу, намагався піднести її розвиток до рівня сусідніх держав: Чехії, Литви та ін., які побудували розвинену ринкову економіку, досягли

високого рівня соціальної захищеності населення та ін. Він теоретично обґрунтував необхідність і закономірність входження України до сім'ї європейських народів.

Література:

1. Чорновіл В. Твори : у 10-ти т. — Т. 1. Літературознавство. Критика. Журналістика / В. Чорновіл ; упоряд. Валентина Чорновіл. — К. : Смолоскип, 2002. — 640 с.
2. Чорновіл В. Твори : у 10-ти т. — Т. 2. «Правосуддя чи рецидиви терору?», «Лихо з розуму». Матеріали та документи 1966–1969 рр. / В. Чорновіл ; упоряд. Валентина Чорновіл. — К. : Смолоскип, 2003. — 908 с.
3. Чорновіл В. Твори : У 10-ти т. — Т. 3 / В. Чорновіл ; упоряд. Валентина Чорновіл. — К. : Смолоскип, 2006. — 976 с.
4. Чорновіл В. Я нічого у Вас не прошу : Листи В. Чорновола до секретаря ЦК КПУ П. Ю. Шелеста / В. Чорновіл. — Торонто, 1968. — 120 с.
5. Чорновіл В. Пульс Української незалежності: Колонка редактора / В. Чорновіл ; вступ. стаття та післямова Леся Танюка. — К. : Либідь, 2000. — 624 с.
6. Чорновіл В. Моя виборча програма // Політика. — 1989. — №1. — с. 2—3.

ЗМІСТ

ПРІОРИТЕТИ ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – РОЗВИТОК МЕДІАОСВІТИ Вишневська О.М.	3
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Потриваєва Н.В.	7
ЕЛЕКТРОННЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ ЙОГО СВОЄЧАСНОЇ СПЛАТИ Лагодієнко Н.В.	10
ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ Козаченко Л.А.	13
GUIDING PRINCIPLES OF INTEGRATED REPORT Лугова О.І.	15
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КАДРІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ Чебан Ю.Ю.	17
ОЦІНКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ МІСТКОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ Кузьома В.В.	19
ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ Сирцева С.В.	22
СТРУКТУРА ЄДИНОГО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО РАХУНКУ Галкін В.В.	25
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ Сіренко Н.М.	27
ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВИХ ОДИНИЦЬ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ Бурковська А.В.	28
КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ Лункіна Т.І.	30
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСОВУ ЕКОСИСТЕМУ ДЕРЖАВИ Баришевська І.В.	32
НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ Мельник О.І.	35
МІСЦЕ КРАУДФАНДИНГУ В ЕКОСИСТЕМІ ЗЕЛЕНИХ ФІНАНСІВ Боднар О.А.	37

ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ ЗОВНІШНЬОЇ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ Мікуляк К.А.	39
ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ РОБОТИЗАЦІЇ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ Пісоченко Т.С.	41
ЗАСТОСУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ Борян Л.О.	43
ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ «ДІЛОВА УКРАЇНСЬКА МОВА» ТА «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ Шарата Н.Г.	45
ЯВИЩЕ СИНОНІМІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ Кравченко Т.П.	47
ОСОБЛИВОСТІ КУЛІНАРНОЇ СПРАВИ МІСТА МИКОЛАЄВА У ХІХ СТОЛІТТІ Березовська Т.В.	49
ДЕРЖАВОТВОРЧІ ІДЕЇ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА Побережець Г.С.	52
Зміст	56